

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

IRENA PLEJ

Mentor: doc. dr. Miro Haček

**NOTRANJA ČLENITEV OBČIN V REPUBLIKI SLOVENIJI:
PRIMER
MESTNE OBČINE LJUBLJANA
IN
MESTNE OBČINE MARIBOR**

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2005

KAZALO

1. UVOD	4
1.2. METODOLOŠKI OKVIR	5
1.2.1. PREDMET RAZISKOVANJA IN PROBLEM DIPLOMSKEGA DELA	5
1.2.2. HIPOTEZA	6
1.2.3. CILJI DIPLOMSKEGA DELA	6
1.2.4. UPORABLJENE METODE IN STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA	7
2. TEORETIČNI OKVIR IN OPREDELITEV OSNOVNIH POJMOV	9
2.1. PARTICIPACIJA	9
2.1.1. POLITIČNA PARTICIPACIJA	12
2.1.2. KOMUNIKACIJA, OBVEŠČENOST	15
2.2. LOKALNA SAMOUPRAVA	16
2.2.1. LOKALNA SKUPNOST	20
2.2.2. OBČINA	21
2.2.3. MESTNA OBČINA	22
2.2.4. ORGANI OBČINE	23
2.2.5. NEPOSREDNA UDELEŽBA DRŽAVLJANOV V OBČINSKI POLITIKI	25
2.2.5.1. ZBOR OBČANOV	26
2.2.5.2. REFERENDUM	26
2.2.5.3. LJUDSKA INICIATIVA	26
2.2.6. NOTRANJA ČLENITEV OBČIN	27
3. PRAVNI VIRI UREDITVE LOKALNE SAMOUPRAVE	29
3.1. USTAVA, TEMELJNI PRAVI VIR LOKALNE SAMOUPRAVE	29
3.1.1. EVROPSKA LISTINA LOKALNE SAMOUPRAVE - MELS	30
3.1.2. ZAKON O LOKALNI SAMOUPRAVI IN OŽJI DELI OBČIN	31
3.1.2.1. PRAVNI OKVIR OŽJIH DELOV OBČIN V MESTNI OBČINI LJUBLJANA	32
3.1.2.1.1. ČETRTE SKUPNOSTI MOL	36
3.1.2.2. PRAVNI OKVIR OŽJIH DELOV OBČIN V MESTNI OBČINI MARIBOR	36
3.1.2.2.1. MESTNE ČETRTE IN KRAJEVNE SKUPNOSTI MESTNE OBČINE MARIBOR	38
3.2. PREDLOG ZAKONA O LOKALNI SAMOUPRAVI IN OŽJI DELI OBČIN	39
4. ANALIZA RAZISKOVALNEGA DELA	41
4.1. ANALIZA MNENJ SVETNIKOV MESTNIH ČETRTI MESTNE OBČINE MARIBOR	41
4.1.1. Udeležba prebivalcev mestnih četrti pri odločanju, soodločanju, participaciji	41
4.2. ZAKLJUČEK ANALIZE MNENJ SVETNIKOV MČ MOM	49
4.3. PRIMERJAVA MNENJ SVETNIKOV MESTNE OBČINE LJUBLJANA IN MESTNE OBČINE MARIBOR	51
5. ZAKLJUČEK RAZISKOVALNEGA DELA IN SKLEPNE UGOTOVITVE	56
Viri in literatura:	62
PRILOGE:	65

PRILOGE

1. Anketni vprašalnik za četrtne svetnike
2. Vprašanja za strukturiran intervju
3. Odlok o mestnih četrtih in krajevnih skupnostih

SEZNAM TABEL:

Tabela 4.1.: Udeležba prebivalce MOM pri odločanju, soodločanju in participaciji (v odstotkih), str. 42

Tabela 4.2.: Udeležba prebivalcev MČ na sejah četrtnega sveta (v odstotkih), str. 42

Tabela 4.3.: Sodelovanje organizirane skupine državljanov pri pripravi in sprejemanju odločitev v svetu četrtne skupnosti (v odstotkih), str. 43

Tabela 4.4.: Javne razprave in predstavitve v letošnjem letu v četrtni skupnosti (v odstotkih), str. 44.

Tabela 4.5.: Pogostost različnih konfliktov v vaši četrtni skupnosti (v odstotkih), str. 45.

Tabela 4.6.: Najpogostejši povzročitelji konfliktov (v odstotkih), str. 45.

Tabela 4.7.: Ocene svetnikov MČ dela lastnega sveta, dela mestnega sveta in mestne uprave, str. 47.

Tabela 4.8.: Vpliv akterje na odločanje v MOM, str. 48.

Tabela 4.9.: Ocena področij dela mestne uprave MOM, str. 48.

Tabela 4.10.: Konflikti v ožjih delih MOL in MOM (v odstotkih), str. 51.

Tabela 4.11.: Ocena politične participacije (v odstotkih), str. 52.

Tabela 4.12.: Ocena sprememb v MOL in MOM po uvedbi četrtnih skupnosti, str. 53.

Tabela 4.13.: Ocena dela različnih organov MOL in MOM v tem mandatu, str. 53.

Tabela 4.14.: Vpliv različnih akterjev na odločanje v MOL in MOM, str. 54.

SEZNAM SLIK:

Slika 3.1.: Četrtne skupnosti v Mestni občini Ljubljana, str. 33.

Slika 3.2.: Mestne četrti Mestne občine Maribor, str. 37.

SEZNAM GRAFOV:

Graf 4.1.: Ocena stanja po uvedbi mestnih četrti, str. 46.

SEZNAM KRATIC:

MOL – Mestna občina Ljubljana

MUMOL – Mestna uprava Mestne občine Ljubljana

ČS – četrtna skupnost

MOM – Mestna občina Maribor

MČ – mestna četrt

KS – krajevna skupnost

ZLS – Zakon o lokalni samoupravi

1.UVOD

Ustava Republike Slovenije (v 9. členu) zagotavlja pravico do lokalne samouprave prebivalcem Republike Slovenije, kar je v skladu z Evropsko listino lokalne samouprave.

Uvedba lokalne samouprave je imela za cilj demokratizacijo življenja ljudi v lokalnih skupnostih. Demokracija je izredno pomembna pri sprejemanju odločitev na državni ravni; je pa še veliko pomembnejša za odločanje v okviru lokalne samouprave. Lokalna demokracija je v svojem bistvu mnogo bližje ljudem kot državna organizacija; zadeve lokalne samouprave so ljudem tudi mnogo bolj razumljive kot odločanje o državnih zadevah. Z večjo uporabo zborov občanov, lokalnih referendumov, državljske pobude in drugih oblik vključevanja ljudi v procese odločanja v lokalnih skupnostih, se želi lokalna demokracija povečati. S temi oblikami naj bi ugotavljali odnos ljudi do konkretnih in perečih težav, ki jih čutijo v svoji lokalni skupnosti. Udeležba državljanov pri najrazličnejših oblikah odločanja je značilna v vseh državah z razvito lokalno samoupravo. Pri nas so oblike sicer z zakonom predvidene, v praksi pa ne zaživijo oziroma se ne razvijajo v želeni smeri. Soodločanje občanov v javnih zadevah izhaja neposredno iz ustavne pravice državljanov – sodelovati pri upravljanju javnih zadev. Če je neposredna demokracija izredno pomembna za sprejemanje državnih odločitev, je še toliko pomembnejša za odločanje v okviru lokalne skupnosti. Možnosti občanov, da neposredno odločajo, povečujejo njihovo zanimanje za sodelovanje pri zadevah lokalne samouprave in s tem krepi njeno učinkovitost. Vsebina odločitev je v taki skupnosti drugačna, saj ne gre za odločanje o splošnih političnih vprašanjih, ampak o zadevah lokalnega pomena, ki zadevajo vse prebivalce lokalne skupnosti. Zato je vloga in pomen participacije prebivalcev pri odločanju v lokalni skupnosti mnogo pomembnejša kot na državni ravni. Poleg tega je neposredno participacijo prebivalcev tudi po organizacijski, tehnični in finančni plati mnogo lažje izvajati na lokalni ravni, kar še zlasti drži zaradi bistveno drugačne narave odnosov v lokalni skupnosti, saj gre za precej bolj tesno povezano skupnost kot je to država. Velik poudarek daje participaciji tudi Evropska listina o lokalni samoupravi, ki jo je Slovenija ratificirala.

Odnos med organi lokalne samouprave in javnostjo je pomemben tako za lokalno demokracijo kot za participacijo prebivalcev lokalne skupnosti. Komunikacija med izvoljenimi lokalnimi organi in lokalnimi funkcionarji na eni ter prebivalstvom lokalne skupnosti (lokalno javnostjo) na drugi strani je namreč ključnega pomena za doseganje višje stopnje legitimnosti in uresničevanja javnega interesa. Z vidika lokalne demokracije bi morala biti omenjena komunikacija obvezno dvosmerna, čeprav je vse (pre)pogosto zaznati le enosmerno. Povratni tok komunikacijskega procesa med izvoljenimi organi in lokalnimi

funkcionarji na eni ter lokalno javnostjo na drugi strani ni dovolj močan. Pridobivanje relevantnih informacij je najpogostejša oblika komunikacije javnosti z organi lokalne samouprave, kar pa je le eden od vidikov posredne lokalne demokracije; manj opazni, a ravno tako pomembni vidiki zbiranja podpore so lobiranje, vabljenje lokalnih funkcionarjev in uradnikov na javne shode, aktivna participacija v delu delovnih teles in podobno. Eden od namenov ustanovitve vaških, krajevnih in četrtnih skupnosti je bil ravno v doseganju večjega vključevanja prebivalcev lokalne skupnosti s pomočjo odprtih procesov odločanja v posameznih segmentih javnega življenja.

Lokalne skupnosti so eden glavnih stebrov vsake demokratične države, pravica državljanov (občanov), da sodelujejo pri upravljanju javnih (lokalnih) zadev, pa eno temeljnih demokratičnih načel. Zaživijo pa lahko samo ob vzpostavitvi demokratično konstituiranih telesih odločanja, ki imajo široko stopnjo avtonomije in odgovornosti, poti in načine, na katere se odgovornosti uresničujejo, in vire, ki so potrebni za njihovo izpolnitev.

1.2. METODOLOŠKI OKVIR

1.2.1. PREDMET RAZISKOVANJA IN PROBLEM DIPLOMSKEGA DELA

Predmet raziskovanja diplomskega dela je politična participacija prebivalcev pri odločanju v Mestni občini Ljubljana in Mestni občini Maribor. Eden od namenov ustanovitve ožjih delov občine, ki so: vaške, krajevne in četrtne skupnosti, je bil v doseganju večjega vključevanja prebivalcev lokalne skupnosti s pomočjo odprtih procesov odločanja v posameznih segmentih javnega življenja. Ožji deli Mestne občini Ljubljana so četrtne skupnosti (v nadaljevanje ČS MOL), v Mestni občini Maribor pa mestne četrti in krajevne skupnosti (v nadaljevanju MČ MOM). MČ so sestavljene iz več sosesk¹, kar pomeni, da gre za zgoščeno naselje, medtem ko so krajevne skupnosti sestavljene iz več zaselkov² (internet 7). Odločili smo se, da bomo v nalogo zajeli samo MČ, saj gre pri tej obliki za večjo zgoščenost prebivalcev na manjšem območju. Na stopnjo politične participacije v omenjenih obravnavanih lokalnih skupnosti vplivajo različni dejavniki. Razdeljeni so v različne skupine kot so politični dejavniki, makroekonomski dejavniki, mikroekonomski dejavniki in socialni dejavniki.

¹ Zaokrožen stanovanjski del v mestu z objekti, potrebnimi za vsakdanje življenje (Slovar slovenskega knjižnega jezika).

² Zemljepisno samostojen kraj z eno hišo ali nekaj hišami, pripadajoč samostojnemu naselju (Slovar slovenskega knjižnega jezika).

V diplomski nalogi bi radi opozorili na dokaj nizko participacijo prebivalcev ožjih delov v MOL in MOM, ponudili odgovore za obstoječe stanje in možne rešitve za izboljšanje participacije prebivalcev pri odločanju v preučevanih mestnih občinah.

1.2.2. HIPOTEZA

Ena izmed definicij participacije pravi, da je participacija dejavnost, kjer posameznik sodeluje v procesih odločanja in aktivnostih na področju družbenega življenja (Brezovšek, 2004: 15). Politično participacijo pa med drugim označujejo kot vsoto vseh tistih aktivnosti, ki so tako ali drugače namenjene vplivu na delovanje in rezultate političnega sistema (Goel in Horton Smith v Makarovič 2002: 65). Dejansko pa večina državljanov ostaja pasivna oziroma nezainteresirana, kar naj bi izviralo iz nizke ravni interesa ali pa odsevalo njihovo neustrezno politično moč. Na podlagi tega bomo preverjali naslednjo hipotezo:

Ho: Razdelitev občin na ožje dele (četrtno, krajevne skupnosti) v MOM in MOL pomeni povečanje možnosti za politično participacijo.

H1 : Politična participacije prebivalcev ožjih delov MOL in MOM pri odločanju je nizka.

Hipotezo bomo preverjali z metodo ankete, ki smo jo opravila med svetniki devetih MČ MOM v mesecu marcu, aprilu in maju 2005. Nato bomo pridobljene podatke primerjali s podatki iz raziskave Participacija prebivalcev Ljubljane pri odločanju³.

1.2.3. CILJI DIPLOMSKEGA DELA

Cilji diplomskega dela so:

- pregledati obstoječe stanje in možnosti politične participacije prebivalcev ožjih delov MOL in MOM,
- pridobljene rezultate med seboj primerjati in interpretirati,
- podati rešitve za izboljšanje participacije prebivalcev.

³ Raziskava Participacija prebivalcev Ljubljane pri odločanju so izvedli naslednji raziskovalci: dr. Marjan Brezovšek, dr. Andrej Lukšič in dr. Miro Haček. Raziskava je bila izvedena v mesecu decembru 2003 in januarju 2004 med prebivalci ČS MOL, svetniki ČS MOL, predsedniki svetov ČS MOL, mestnimi svetniki MOL in načelniki oddelkov MU MOL. Fakulteta za družbene vede, Inštitut za družbene vede, Center za politološka raziskovanja. Za nalogo bodo najpomembnejši vir informacij mnenja svetnikov štirih ČS MOL. Mnenja so bila pridobljena z anketo v ČS Moste, ČS Trnovo, ČS Šentvid in ČS Dravljje. Skupaj se je odzvalo in izpolnilo vprašalnik 44 svetnikov ČS.

1.2.4. UPORABLJENE METODE IN STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA

Metode, ki smo jih uporabili:

- Metoda ankete, ki smo jo izvedli med svetniki devetih od enajstih MČ MOM. Ker se v dveh MČ (MČ Koroška vrata in MČ Tabor) niso odzvali na dopis, ki je vseboval prošnjo za izvedbo ankete med svetniki MČ, tam anketa ni bila izvedena. Pridobljene podatke bomo primerjali z raziskavo Participacija prebivalcev Ljubljane pri odločanju. V Mariboru smo anketo izvedla v naslednjih MČ: MČ Magdalena, MČ Brezje-Dogoše-Zrkovci, MČ Radvanje, MČ Nova vas, MČ Tezno, MČ Ivan Cankar, MČ Studenci, MČ Center, MČ Pobrežje. Zaradi primerljivosti podatkov z zgoraj omenjeno raziskavo smo za analizo uporabili 50 naključno izbranih vrnjenih anket svetnikov mestnih četrti. Anketiranje smo izvedla na sejah mestnih četrti v mesecu marcu, aprilu in maju 2005.
- Strukturiran intervju v vodjo Odseka za mestne četrti in krajevne skupnosti Mestne občine Maribor, go. Pavlo Mlinarič.
- Deskriptivna metoda: opis in razlaga pojmov.
- Študija relevantne domače in tuje znanstvene strokovne literature ter sekundarnih virov.
- Analiza vsebine primarnih (mednarodnih listin, zakoni, statuti, odlok, ...), sekundarnih (publikacije, zborniki, revije, poročila,...) in internetnih virov za pridobitev informacij.

Struktura diplomskega dela

Naloga je razdeljena na pet poglavij. V *prvem poglavju* so predstavljena uvodna in izhodiščna razmišljanja. Poglavja se nadaljujejo z metodološkim okvirjem, v katerem je podana opredelitev problema in predmet proučevanja, hipoteza, cilji naloge, metode ter struktura diplomske naloge. *Drugo poglavje* je posvečeno opredelitvi temeljnih pojmov, ki so za diplomsko nalogo bistvenega pomena, saj pripomorejo k poglobljenemu razumevanju obravnavane tematike. Ti pojmi so: participacija, politična participacija, komunikacija, obveščenost, lokalna samouprava, lokalna skupnost, občina, mestna občina organi občine, neposredna udeležba državljanov v občinski politiki in notranja členitev. *Tretje poglavje* je posvečeno pravnemu okvirju delovanja ožjih delov MOL in MOM, Evropski listini lokalne samouprave in kratki predstavitvi predloga zakona o lokalni samoupravi. V *četrtem poglavju* sledi analiza pridobljenih podatkov. Podrobneje bomo analizirali podatke, ki smo jih pridobili z anketo med svetnik devetih MČ MOM in podali zaključke. Med seboj bomo primerjali

obdelane podatke za MOM in del podatkov raziskave Participacija prebivalcev Ljubljane pri odločanju, ki so jo raziskovalci opravili med svetniki ČS MOL. V *petem poglavju* bomo podali zaključke, se opredelili do zastavljene hipoteze in predstavili sklepne ugotovitve. Na koncu bomo navedli uporabljeno literaturo in vire.

2. TEORETIČNI OKVIR IN OPREDELITEV OSNOVNIH POJMOV

2.1. PARTICIPACIJA

S participacijo označujemo dejavnost, kjer posameznik sodeluje v procesih odločanja in aktivnostih na področju družbenega življenja (Brezovšek, 2004: 15). Participativne teorije temeljijo na predpostavki, da je človek celovita osebnost, ki svoje dejavnosti ne omejuje samo na osebni interes, marveč želi sodelovati pri odločanju o zadevah javnega interesa. Participacija ljudi mora biti permanentna in multiformna (Vreg, 2000: 181).

Vprašanje participacije je osrednje vprašanje politike in demokracije. Predstavo participacije vzbuja sam pojem politike, ki se s svojim korenem sklicuje na grški polis: v agori so udeleženci umovali, da bi v razpravi posegali v oblikovanje odločitev (Della Porta, 2003: 63). Participacija se je v Evropi dejansko razvila sredi osemnajstega stoletja skupaj z javnim prostorom, ki je omogočal medsebojno vplivanje med državljani in predstavniki institucij (Mayer in Perrineau v Della Porta, 2003: 64). Takšna zamisel se je potem razvijala prek različnih stopenj širjenja splošne volilne pravice, ki je poglavitno orodje participacije državljanov. V sodobnih demokracijah so vedno bolj prisotni popravki načela pooblastila, zlasti v obliki referendumov in v obliki različnih načinov participacije državljanov pri udeležanju javnih politik (Della Porta, 2003: 64).

V parlamentarnih demokracijah ni razvit institucionalni sistem⁴ participacije pri političnem odločanju, ki bi omogočal trajno vključevanje državljanov v neposredno in posredno odločanje o javnih zadevah. Politična udeležba je omejena na tiste oblike, ki so institucionalizirane; te so politična razprava, volilna kampanja in glasovanje. Zato nekateri teoretiki te oblike udeležbe označujejo kot konvencionalno politično participacijo (Vreg, 2000: 180). Lester Milbrath je za konvencionalno participacijo odkril naslednje drže:

1. izpostavljanje političnim izzivom,
2. volitve,
3. odpiranje politične razprave,
4. prepričevanje drugega, naj voli na določen način,
5. nošnja politične značke,
6. stik s političnim funkcionarjem ali voditeljem,
7. denarni prispevki določeni stranki ali kandidatu,
8. udeležba na političnem zborovanju ali skupščini,

⁴ Uvajanje pravnih oblik politične participacije pa je ideja, ki začasno živi le v glavah naprednih teoretikov, ki pa jo praktiki političnega pluralizma lagodno zavračajo (Vreg, 2000: 181)

9. posvečanje časa politični kampanji,
10. vstop med aktivno članstvo politične stranke,
11. udeležba na zborih, na katerih se sprejemajo politične odločitve,
12. zbiranje denarja za politične namene,
13. kandidiranje za voljeno funkcijo,
14. prevzemanje političnih in strankarskih funkcij (Lester Milbrath v Della Porta, 2003: 65).

V sedemdesetih so raziskovalci začeli opazovati hitro rast novih, nekonvencionalnih (ali neposrednih) oblik politične participacije. Med njimi so:

1. pisma bralcev,
2. sodelovanje v bojkotu,
3. samozmanjševanje davkov ali najemnin,
4. zasedba poslopij,
5. cestne zapore,
6. podpisovanje peticij,
7. sedeči protesti,
8. udeležba v divjih stawkah,
9. udeležba v mirnih sprevodih,
10. povzročanje škode na gmotnih dobrinah,
11. nasilje zoper ljudi (Dalton v Della Porta, 2003: 69).

Zgoraj navedeni tip participacije (nekonvencionalni) je med drugim značilen za vse večje skupine državljanov. Ko se le ti soočijo z zakoni in odločitvami, ki jih imajo za krivične, so pripravljene poseči po takšnih oblikah ukrepanja, za katere je značilna nekonvencionalnost.⁵ Kljub bistvenim razlikam pa ne moremo govoriti o prepadu med tistimi, ki se opirajo na »pravoverno« taktiko participacije, in tistimi, ki posegajo po tako imenovani taktiki neposredne akcije. Konvencionalna participacija je dejansko pogosto v medsebojni odvisnosti z nekonvencionalno, kar priča o tem, da ljudje, ki se zanimajo in ki so za to področje usposobljeni, težijo k temu, da bi sočasno posegali po vseh dostopnih orodjih za uveljavljanje pritiska na oblasti. Če križamo participacijo s konvencionalnim delovanjem in nekonvencionalnim delovanjem, lahko razločujemo:

1. Nedejavne, ki v najboljšem primeru berejo kaj o politiki ali podpišejo peticijo.
2. Konformiste, ki se vsaj malo vključujejo v konvencionalne dejavnosti.

⁵ Ugotovitve s primerjalne raziskave, ki sta jo opravila v sedemdesetih letih v več zahodnih demokratičnih državah Samuel Barnes in Maw Kaase (Della Porta, 2003: 69).

3. Reformiste, ki »participirajo na konvencionalen način, vendar posegajo tudi po širšem političnem jedilniku vključno z zakonitimi oblikami protesta, demonstracije ali celo bojkota«.
4. Aktiviste, ki »širijo seznam do njegove najvišje ravni, tako da vanj včasih vključijo tudi nezakonite oblike protesta«.
5. Protestnike, ki segajo po vseh nekonvencionalnih oblikah, zavračajo pa konvencionalne oblike participacije (Della Porta, 2003: 70).

O dveh grobih kategorijah participacije javnosti sta v svojem članku pisali tudi Pek Drapal in Drevenškova. Razdelili sta jo na neformalno in formalno. Nadalje pravita, da gre pri formalnih oblikah predvsem za tiste oblike participacije javnosti, ki so večinoma zakonodajno opredeljene kot obvezujoče ali priporočene, pri neformalnih pa pridejo bolj do izraza Nagyjeve trditve ne-monoličnosti koncepta participacije javnosti: gre za specifične oblike programov participacije javnosti, ki se razlikujejo od primera do primera. »/.../ (Z)a uspešno izvedbo sodelovanja javnosti v postopkih odločanja ni pomembna zgolj zakonska odločitev možnih formalnih oblik udeležbe javnosti /.../ Pomemben vpliv na učinkovitost javne udeležbe ima v veliki meri tudi motiviranost ter iznajdljivost zainteresiranih posameznikov in organizacij.« V nadaljevanju Nagy kot formalne oblike navaja ustavne okvire za participacijo javnosti, referendum in ljudsko iniciativo, institut varuha človekovih pravic, postopke pred ustavnim sodiščem itd. (Nagy v Pek Drapal in Drevenšek, 2001: 618).

Nagy se neformalnih oblik participacije loteva skozi kratke študije primerov, povzema pa, da je kratkoročno z neformalnimi oblikami udeležbe sicer mogoče doseči vidnejše učinke, predvsem pa hitreje ukrepati. Se pa tako Nagy, kot tudi drugi avtorji strinjajo, da se »neformalne in formalne oblike sodelovanja javnosti torej med seboj dopolnjujejo...« (Nagy v Pak Drapal in Drevenšek, 2004: 619).

Za funkcioniranje modernega političnega in širšega družbenega sistema sta vsekakor pomembna dva vidika participacije. »Skupnostni«, ki krepi integracijo družbenega sistema (in je hkrati tudi odvisen od predhodnega integracije), predvsem pa iz njega izhajajo tudi že omenjene vrednostno-normativne in psihološke nagrade za participirajočega akterja. »Družbenostni« vidik participacije pa – predvsem z izražanjem in posredovanjem različnih interesov - krepi razvidnost oziroma, če uporabimo jezik novejših sistemskih teorij, olajšuje političnemu sistemu opazovanje preostale družbe. Ker so interesi med seboj neizbežno tudi neskladni ali celo protislovni, se seveda pojavlja element tekmovanja (Brezovšek v Makarovič, 2002: 68), pri čemer »družbenostna« participacija na svoj način – seveda

predvsem z naprej opredeljenimi postopki – bistveno prispeva k »civiliziranju« neizbežnih konfliktov v modernih kompleksnih družbah (Makarovič, 2002: 68).

2.1.1. Politična participacija

Politična participacija je pomembna razsežnost demokracije (Makarovič, 2002: 65). Prav zaradi njene razsežnosti se je na to temo oblikovalo veliko pogledov in teorij.

Politična participacija se nanaša na tiste aktivnosti zasebnih državljanov, ki so usmerjeni v vplivanje na selekcijo vladnega osebja in/ali akcij, ki se jih loteva vlada. (Verba/Nic v Adam, 1991: 104). Adam v istem članku na to definicijo navede kritiko; pravi, da ta definicija izloča iz participacije različne pasivne oblike, kot sta spremljanje političnih dogodkov ali diskutiranje z drugimi o teh dogodkih. Gre za oblike, ki ne vplivajo neposredno na vlado in na njene postopke.⁶ Podobnega mnenja je tudi Della Porta, ki pravi, da v najožjem pomenu kot participacijo obravnavajo tudi prostovoljno izpostavljanje političnim sporočilom (branje časnikov, gledanje televizijskih sporočil itd.). V takšnem primeru je govor zgolj o navzočnosti, ki se razlikuje od delovanja, do katerega pride, ko se posameznik loti politične akcije (Della Porta, 2003). Della Porta v svojem delu navaja naslednje Rusheve definicije politične participacije: politično participacijo so opredelili kot »vključenost posameznika v politični sistem na različnih ravneh dejavnosti, segajočih od popolnega nezanimanja do zasedanja politične funkcije« (Rush v Della Porta, 2003: 64). Kot ožje pa pomeni tiste države državljanov, katerih cilj je vplivati na politični proces (Axfodr in dr. v Della Porta, 2003: 64) Makarovič kot izhodišče uporabi preprosto definicijo, da politična participacija »sestoji iz vseh tistih aktivnosti, ki so tako ali drugače namenjene učinkovanju na delovanje in rezultate političnega sistema« (Goel in Horton Smith v Makarovič, 2002: 65). Milbrath je razdelil politično participacijo v bolj pasivne in bolj aktivne oblike. Dobil je naslednjo tipologijo (tipologija je narejena samo na vzorcu aktivne populacije): opazovalne aktivnosti (spectator activities), prehodne aktivnosti (transitional activities) ter gladiatorske aktivnosti (gladiator

⁶ Verba in Nic sta v svoj model uvedla naslednje modalitete (kanale) politične participacije: 1) sodelovanje pri volitvah; 2) sodelovanje pri volilni kampanji; 3) komunalne aktivnosti; 4) posebne kontakte. Tretja in četrta modaliteta (ki se nanaša na interakcije s političnimi oblastmi o osebnih problemih) seveda nista v neposredni povezavi z izhodiščnim pojmovanje politične participacije (Verb/Nic v Adam, 1991: 104-105).

activities)⁷ (Milbrath v Adam, 1991: 104). Eden od (nemških) avtorjev označuje politično participacijo kot članstvo v organizacijah, ki neposredno ali posredno izvajajo vpliv na politični proces odločanja (Mohr v Adam, 1991: 104). Orum definira politično participacijo »kot različnost načinov, na katere ljudje poskušajo izvajati vpliv na politične procese« (Orum v Adam, 1991: 104).

Pri konceptu politične participacije se pojavi dvojnost, ki jo je orisal L.A. Schaff (1975) v svoji obravnavi njene zgodovinske in filozofske geneze. Po Schaffu lahko tako na eno stran postavimo vidik participacije, ki izvira iz starogrške prakse in Aristotelove filozofije ter temelji na vzajemnosti, medsebojnem komuniciranju članov družbe, odgovornosti za skupnost in težnji po samouresničevanju posameznika, na drugo stran pa vidik, ki temelji na kompetitivnosti, prizadevanju za vpliv in moč, zaščito pravic ter maksimizacijo interesov (Schaff v Makarovič, 2002: 67). Participacija tako po eni strani vključuje integracijo in solidarnost, posameznikov občutek vezanosti in odgovornosti za skupnost, na drugi strani pa kompetitivnost in prizadevanje za zaščito (Makarovič, 2002: 67).

Pogosto se pri politični participaciji vsiljuje naslednja razsežnostna klasifikacija: razlikovanje med »konvencionalno« in »nekonvencionalno«. Čeprav se tu postavlja vprašanje jasne meje, obstajajo argumenti tudi za to delitev. Ob tem želimo (Makarovič) opozoriti predvsem na naslednje:

1. Tudi najstabilnejša demokracija ne zagotavlja reševanja vseh vprašanj prek ustaljenih institucij za politično participacijo.
2. Pojma participacija zato ne smemo zožiti le na tisto, kar poteka prek ustaljenih institucij, temveč moramo upoštevati tudi druge oblike. Navzočnost raznih oblik javnih protestov⁸ ni nujno znak deficita možnosti za participacijo, ki se lahko morda glede na svoje motive celo še bolj približuje avtentični skrbi za javne zadeve in konceptu *vita activa* Hannah Arendt kot pa rutinska udeležba na volitvah.
3. Nekonvencionalna ni nujno tista politična participacija, ki odstopa od formalnih norm, saj so mnoge njene oblike od npr. političnih stavk do množičnih protestov pod določenimi

⁷ Opazovalne dejavnosti: nosi strankin znak ali propagandni plakat, skuša vplivati na druge ob volitvah, načjenja politične razprave, voli, se pasivno izpostavlja političnim stimulacijam (60%).

Prehodne dejavnosti: udeleženec politične kampanje ali zbora, prispeva denar ali članarino, vzdržuje stike z javnimi uradnikom ali političnim voditeljem (7-9%).

Gladatorske dejavnosti: nosilec javne ali strankine funkcije, kandidat za javni urad, nabiralec strankinih denarnih skladov, udeleženec zborov volivcev ali mitingov, aktivni udeleženec v političnih kampanjah (1-3%) (Milbrath v Vreg, 2000).

⁸ Della Porta v svoji knjigi *Temelji politične znanosti* ravno s primerom javnih protestov oz. demonstracije opozarja, da se je pojavilo vprašanje, ali k politični participaciji sodijo tudi dejanja, ki nastajajo zaradi političnih nagibov, ali pa dejanja, ki imajo nasploh politične posledice – mar nekdo, ki se udeleži demonstracije proti zapiranju tovarne, deluje politično, pa čeprav se njegovi nagibi pretežno gospodarske narave? (Della Porta, 2001).

pogoji normativno dopustne in regulirane. Meja med legalno in nelegalno participacijo poteka drugje kot meja med konvencionalno in nekonvencionalno in je bolj zanimiva za pravno ali celo policijsko-varnostno kot pa za sociološko analizo. Od formalnih norm pa seveda vedno izrecno odstopajo tiste aktivnosti nekonvencionalne participacije, ki vključujejo uporabo moči/(pri)sile, saj je to normativno dopustno le znotraj za to predvidenih »konvencionalnih« (državnih) institucij.

4. Čeprav so mnoge njene oblike v demokratičnih sistemih tolerirane in legalno regulirane, pa nekonvencionalna politična participacija po družbenih normah ne velja za »ustaljeno« obliko doseganja političnih ciljev, temveč ohranja določeno podobo izrednosti in izjemnosti, zato jo je še vedno utemeljeno razlikovati od »konvencionalnih« oblik (Makarovič, 2002: 70).

Politično participacijo lahko proučujemo na treh ravneh.

1. obstoj formalnih kanalov, po katerih poteka politična participacija.
 2. dejanska učinkovitost kanalov, po katerih poteka politična participacija.
 3. dejanska uporaba možnosti za participacijo oziroma dejanski obseg politične participacije.
- Same oblike participacije bi lahko glede na to razdelili v dve kategoriji: neposredno sprejemanje (državnih, regionalnih in lokalno samoupravnih) zavezujočih odločitev in posredno vplivanje nanje. V prvem primeru državljan uporablja, če sledimo Parsonsovim opredelitvam teh konceptov, predvsem medij moči, v drugem predvsem medij vpliva. Značilen primer prve oblike je udeležba na volitvah ali referendumu. Ker pa je takšna dejanska moč, podeljena državljanom, razen tisti manjšini, ki participira tako, da prevzame javne funkcije, praviloma zelo skromna, omejena in jo je možno izvajati le razmeroma redko, je za delujoče demokracije običajno, da je precejšnja pozornost namenjena tudi oblikam participacije, ki pomenijo vplivanje ne sprejemanje političnih odločitev (Makarovič, 2002: 69).

Takšnih oblik je spet lahko več vrst. Na eni strani gre za posamezna krajša delovanja bolj ali manj ad hoc narave, ki bi jih lahko opisali kot interakcije. Družbena razmerja, ki se tako vzpostavljajo, so razmeroma kratkotrajna, a pogosto intenzivna in usmerjena k relativno konkretnem cilju. Po drugi strani pa je možno tudi vzpostavljanje trajnejših, zato običajno manj intenzivnih in k bolj splošnim ciljem usmerjenih razmerij, ki bi jih preprosto opisali kot članstvo v organizacijah – od »klasičnih« političnih strank do raznovrstnih družbenih gibanj. Čeprav so meje med oblikami v realnosti zabrisane, saj tudi članstvo v organizacijah pogosto vključuje intenzivnejše interakcije, interakcije pa lahko prerasejo v organizacije, je očitno, da

obeh oblik ne moremo enačiti in sta torej vsaj v analitičnem smislu različni (Makarovič 2002: 70).

Kot lahko povzamemo iz vseh zgoraj navedenih teorij, je bistvo politične participacije sodelovanje državljana pri političnem odločanju. Nekateri teoretiki, npr. Ogorelčeva, vidi poleg dobrih strani participacije tudi slabe, saj bi naj participacije javnosti pomenila neučinkovitost, ker se zaradi nje pojavijo zamude in poveča birokracija (Brezovšek in Lukšič in Haček, 2004). Negativno predvsem s plati, ko se na strokovno področje vključujejo laiki in hočejo s svojimi predlogi strokovnjakom vsiljevati ideje. V nalogi bomo negativne posledice participacije zaobšli in se posvetili prvi in tretji ravni preučevanja politične participacije. Prva se nanaša na obstoj formalnih kanalov po katerih poteka politična participacija, tretja se pa nanaša na dejansko uporabo možnosti za participacijo oziroma dejanski obseg politične participacije. Kot drugo; ožji deli občin so bili ustanovljeni z namenom, da se participacija poveča, kar lahko pove, da se v tem primeru obravnava participacija kot nekaj pozitivnega.

2.1.2. Komunikacija, obveščенost

Če razumemo politično participacijo kot obliko komuniciranja, v kateri običajno državljani s svojimi dejanji posredujejo določenim instancam določena sporočila, je treba opozoriti tudi na nujno dvosmernost tega procesa: tudi državljani morajo biti namreč deležni sporočil, s pomočjo katerih si ustvarijo podobo razmer, po kateri presojujejo, ali, na katerem področju in v kateri smeri participirati, se seznanijo z učinki svoje participacije in na tej podlagi ponovno presojujejo o svojih nadaljnjih dejanjih. Participacija je tako neizbežno povezana z obveščенostjo ne glede na to, ali ta poteka prek množičnih medijev, izobraževalnega sistema, neformalnih skupin ali kako drugače (Makarovič, 2002: 69).

Pravica do komuniciranja je novejši kompleks človekovih pravic (dostop do informacij, pravica biti obveščен in pravica do sporočanja, do enakopravnega dialoga v javnosti) (Vreg, 2000: 190). Pravica do obveščенosti je temeljni pogoj za vsako obliko udeležbe⁹. Ni mogoče učinkovito prispevati k lokalnemu življenju, če nimamo dovolj informacij. Dostop do informacij je celovit del udeležbe ustroja. Na primer, referendum in ljudske iniciative temeljijo na informacijskih kampanjah, pri volitvah gre za volilne kampanje itd. Pod določenimi pogoji gre tudi za pravico državljanov do vpogleda v dokumente lokalne oblasti.

Priporočilo Sveta Evrope zahteva, da se mora »vsakemu državljanu omogočiti in olajšati dostop do informacij v zvezi z lokalnimi zadevami (ustanoviti informacijske pisarne, dokumentacijske centre, javne podatkovne baze, izkoristiti informacijsko tehnologijo; poenostaviti upravne formalnosti in zmanjšati stroške za pridobivanje kopij dokumentacije itd.)« (Vlaj, 2004: 250).

Državljeni pa so na drugi strani tudi nujni vir informacij za lokalno oblast. Sposobnost lokalnih organov, da so dejavni v dialogu z njihovimi prebivalci, je glavni dejavnik za pravo opravljanje lokalnih zadev¹⁰ (Vlaj, 2004: 251). Komunikacija med izvoljenimi lokalnimi organi in lokalnimi funkcionarji na eni ter prebivalstvom lokalne skupnosti (lokalno javnostjo) na drugi strani je namreč ključnega pomena za doseganje višje stopnje legitimnosti in uresničevanje javnega interesa. V smislu lokalne demokracije bi morala biti tovrstna komunikacija obvezno dvosmerna, čeprav je vse (pre)pogosto zaznati enosmerno komunikacijo. Najpogostejša oblika komunikacije javnosti z organi lokalne samouprave je pridobivanje relevantnih informacij, kar pa je le eden od vidikov posredne lokalne demokracije; manj opazni, a ravno tako pomembni vidiki so zbiranje podpore, lobiranje, vabljenje lokalnih funkcionarjev in uradnikov na javne shode, aktivna participacija v delu delovnih teles, itd (Brezovšek, 2004: 6).

2.2. LOKALNA SAMOUPRAVA

Lokalno samoupravo lahko opredelimo kot obliko samostojnega urejanja in reševanja skupnih življenjskih potreb prebivalstva v določenih, praviloma ožjih krajevnih okvirih (javne zadeve lokalnega pomena), v obliki organizirane, od države avtonomne lokalne oblasti (Grad in Kaučič in Ribičič in Kristan, 1999: 393). Za lokalno samoupravo so značilni predvsem avtonomija, samostojnost, decentralizacija, demokratizacija, pripadnost in zavest o usodni povezanosti med prebivalci lokalne skupnosti in prostovoljnost (Grad in Kaučič in Ribičič in Kristan, 1999: 393).

Sodobna teorija razlikuje naslednje elemente lokalne samouprave:

⁹ »Državljanom je treba zagotoviti pravico do dostopa do jasnih in izčrpnih informacij o raznovrstnih zadevah, ki so povezane z njihovo lokalno skupnostjo, in dati besedo pri glavnih odločitvah, ki zadevajo njihovo prihodnost« (Priporočilo str. 5 v Vlaj, 2004: 250).

¹⁰ Obstaja vrsta oblik tega dialoga: posvetovalni referendum (ali ljudsko posvetovanje), ljudska iniciativa, javne skupščine ali srečanje državljanov, pravica govoriti na sejah sveta, pravica do peticije (individualne ali skupinske) in možnost dajanja predlogov lokalnim organom, obvezne javne razprave na določenih področjih (urbano načrtovanje in razvoj), otroški ali mladinski sveti, ki so uveljavljeni v vrsti držav kot oblika udeležbe in šola demokracije za mlade državljane (Vlaj, 2004: 251).

- teritorialni (lokalna skupnost oziroma prebivalci na ožjem območju),
- funkcionalni (samostojno delovno področje),
- materialni (viri financiranja),
- pravni (lastnost pravne osebe) (Kaučič in Grad v Grad in Kaučič in Ribičič in Kristan, 1999: 393).

Lokalna samouprava ima v Evropi večstoletno tradicijo. Gre za pestre in različne ureditve. Med seboj se razlikujejo v obsegu, strukturi, nalogah in tudi v razmerjih do države oziroma centralne uprave. Skupna značilnost, ki je v nekaterih državah pripeljala do večje, v drugih pa do manjše stopnje lokalne samouprave (Vlaj, 2004: 37).

Prve oblike samouprave so bile pri nas že v srednjem veku, najprej v mestih. Komunalna samouprava srednjeveških mest je bila podobna samoupravi v bližnjih nemških in italijanskih mestih, pri čemer so bila obmorska mesta najbolj pod vplivom Beneške republike. Mesta so imela v statutih zapisane mestne pravice, med njimi pravico do stalnega opravljanja trgovskih poslov. Avtonomija mesta je bila varstvo pred »dolгими rokami monarhije« oziroma je veljalo, da »mestni zrak osvobaja« (Valj, 2004: 37).

Občina se je najprej rodila v srednjeveških mestih. Njen nastanek v Evropi sega v 12. stoletje, ko so mesta dobivala mestne pravice od fevdalnih gospodov. Občine so se v skladu s svojo naravno vlogo samodejno prilagajale razvoju in rasti naselij. Raznolikost naselij je materialna osnova raznolikosti občin po njihovih velikostih in nalogah, ne glede na zmeraj isto osnovno družbeno vlogo. Občine opravljajo nujne skupne naloge, ki pa so po obsegu in vsebini različne v majhni lokalni skupnosti ali milijonskem mestu (Vlaj, 2004: 37).

Na območju Slovenije so v 19. stoletju delovale vaške in mestne občine, okraji in kresije (Ljubljana, Novo Mesto, Postojna). Občine so skrbele za občinsko premoženje in finance ter javno varnost, zlasti pri zdravju, čistoči ulic in potokov, obrambi pred požari, za vzdrževanje občinskih zgradb, lokalnih poti, mostov, vodnjakov, za nadzor meja občine, preskrbo s hrano itd. (Vlaj, 2004: 38).

V času Slovencev pod avstro-ogrsko monarhijo lokalne samouprave ni bilo. Po marčni revoluciji 1848 je bil odpravljen sistem zemljiškega gospodarstva in so bile uvedene politične samoupravne občine. Takratne občine so bile manjše. Mestne in podeželske občine so bile statusno izenačene, le deželna glavna mesta so imela posebni statut in so bile glede nadzora izvzete iz okrajev. V Sloveniji so bila statutarna mesta Ljubljana, Maribor, Celje in Ptuj.

Občine so imele lastno in preneseno delovno področje in so imele priznane posebne vire prihodkov (Vlaj, 2004).

Vidovdanska ustava iz leta 1921 je predvidevala tri ravni oblasti, in sicer: občine, okraje in oblasti. Le te so bile hkrati tudi teritorialne enote državne uprave. Z oktroirano ustavo iz leta 1931 so kot lokalne skupnosti bile prepoznane občine in banovine. V FLRJ je bila leta 1952 uvedena lokalna samouprava z občinami in okraji, le temu sledi leto 1955, ko je bil uveden komunalni sistem, v katerem je bila občina temeljna družbenoekonomska skupnost in enota državne oblasti. Na območju Slovenije je bilo ustanovljenih 62 občin (Vlaj, 2004).

Občine so bile v šestdesetih letih s preoblikovanjem v komune odpravljene, lokalne skupnosti s svojimi problemi pa so ostale in se poskušale uveljaviti po drugih poteh. Kljub teritorialnim reorganizacijam ni bilo mogoče spregledati ali zanemariti problematike ljudi v lokalnih skupnostih. Praznino, ki je nastala z umikom občine v daljne centre, so zapolnili v lokalnih skupnostih najprej krajevni odbori, pozneje pa krajevne skupnosti, ki so dobile svojo potrditev v ustavi iz leta 1963, še bolj pa z ustavo iz leta 1974. Krajevne skupnosti seveda niso mogle biti nadomestek za klasično občino. Njihova ureditev je bila tudi preohlapna in neopredeljena in jim ni dajala sistemskega položaja, s katerim bi lahko dovolj uspešno opravljale nujne naloge v lokalnih skupnostih (Vlaj, 2004: 40).

Kot pravi Božo Grafenauer, se v sodobnih državah lokalna samouprava med seboj precej razlikuje, v vseh pa pomeni večjo ali manjšo stopnjo samostojnega, bolj ali manj od države neodvisnega upravljanja z lokalnimi zadevami s strani prebivalcev lokalne skupnosti. Gre torej za participacijo – udeležbo prebivalcev v okviru združevanja in odločanja v okolju, kjer živijo. Na to, kako močno je vsak posameznik vključen v upravljanje in odločanje oziroma v kakšni smeri je pripravljen pri tem sodelovati in uporabljati možnosti, ki so mu dane (z referendumom, iniciativami, sodelovanje na lokalnih zborih prebivalcev, sodelovanje v političnih strankah na lokalnem nivoju, volitvami organov, pripravljenost sodelovanja v organih itd.), je potrebno gledati realno. Stopnja vključenosti – vpetosti (participacije) prebivalcev se zelo razlikuje tudi med posameznimi samoupravnimi lokalnimi skupnostmi, pač odvisno od tega, kakšni so razlogi, ki stimulirajo oziroma destimulirajo prebivalce za sodelovanje. Zaradi tega ne kaže pretiravati in idealizirati, kako pomeni »lokalno samoupravljanje« že samo po sebi, da vsi prebivalci nekega območja v resnici odločajo (»sami upravljajo«) o vseh najpomembnejših zadevah. Potrebno je tudi upoštevati, da sama narava in način urejanja zadev zahteva »posredno obliko samoupravljanja«, to je samoupravljanje po »organih«, ki predstavljajo »oblast prebivalcev« oziroma naj bi bili v

nekem smislu njihova pomanjšana kopija, ki naj bi »delovala«, kot bi delovali sami (Grafenauer, 2000: 36).

Splošna značilnost lokalne samouprave je torej v ideji participacije prebivalcev pri odločanju, torej v tem, da ljudje ne nekem ožjem območju sami odločajo o zadovoljevanju svojih potreb in da se država v to ne vmešava. V tem smislu je posebna značilnost, da imajo samoupravne lokalne skupnosti lastnosti pravne osebe oziroma osebe javnega prava, kar pomeni, da imajo z zakonom opredeljen pravni položaj, ki vključuje njihove pravice in obveznosti ter možnost samostojnega nastopanja v pravnem prometu. Grafenauer še poudarja, da je kot bistvena značilnost samoupravnih teles njihov javnopravni status oziroma lastnost pravne osebe oziroma osebe javnega prava, s čimer se želi poudariti, da opravljajo zadeve v svojem imenu in po lastni odgovornosti, torej kot svojo subjektivno pravico. Kot naslednji bistven element samouprave Grafenauer izpostavlja to, da se člani neke samoupravne enote neposredno volijo oziroma zbirajo svoje predstavnike (organe), ki so nosilci upravljanja skupnih nalog. To pomeni, da lokalne zadeve javne uprave v lokalni skupnosti vodijo telesa, izbrana s strani članov te skupnosti, ne pa organi, ki jih imenuje državna oblast (Grafenauer, 2000: 37).

Naloga lokalne samouprave oziroma organov v samoupravnih skupnostih je, da služijo interesom lokalnega prebivalstva in da skrbijo za razreševanja vprašanj povezanih z njihovim življenjem in delom¹¹, to je zadeve, za katere država, glede na njene obsežne naloge »širšega« značaja, ne more dovolj intenzivno skrbeti. Z lokalno samoupravo je dana možnost, da pride do izraza iniciativa in pripravljenost prebivalcev za razreševanje vprašanj, ki so ljudem tako blizu, da jim za ureditev teh ni in ne more biti vseeno. Zadeve v samoupravnih lokalnih skupnostih so bolj neposredno povezane z vsakodnevnimi interesi in potrebami ljudi in manj odvisne od zunanjih vplivov, kot to velja za naloge države. Tako naloge samoupravnih lokalnih skupnosti sestavljajo tudi številne »drobne«, vendar pomembne naloge na komunalnem in socialnem področju, ko mnogokrat za njihovo razrešitev niso pomembna materialna in druga sredstva, temveč predvsem prizadevnost in iznajdljivost prebivalcev in organov v ožjih samoupravnih lokalnih skupnostih (Grafenauer, 2000: 39).

¹¹ Sploh pa je za samoupravne lokalne skupnosti značilno, da so v njih mnogo bolj, kot npr. pri sprejemanju odločitev v okviru države, razširjene neposredne oblike odločanja. In to zato, ker gre za manjšo skupnost, v kateri se te oblike odločanja mnogo lažje uporabijo, predvsem zato, ker so vprašanja, o katerih se odloča, mnogo bliže ljudem (ne gre za odločanje o širših političnih vprašanjih, temveč za odločanje o vprašanjih lokalnega pomena, ki neposredno vplivajo na njihovo življenje) in so za njih tudi bolj neposredno zainteresirani (Grad v Grafenauer, 2000: 39).

2.2.1. Lokalna skupnost

Lokalna skupnost je družbena skupnost na območju enega ali več med seboj povezanih naselij. Je naravna življenjska skupnost, nastala z naselitvijo ljudi na določenem območju. Lokalne skupnosti se med seboj zelo razlikujejo po velikosti in številu prebivalcev, saj imajo naravo lokalne skupnosti manjša naselja ali skupine naselij in tudi velika mesta in celo velemesta (Vlaj, 2004: 15).

Lokalna skupnost ni pravni pojem, ampak družbeni pojav, ki obstaja neodvisno od naše normativne volje. Je naravna skupnost, ki nastane na posameznem ožjem ozemlju kot posledica nujnosti uresničevanja posameznih skupnih interesov ljudi, pogojenih s skupnim bivanjem na tem območju (Vlaj, 2004: 15). Ljudje v lokalni skupnosti zadovoljujejo potrebe, ki so povezane z življenjem v taki skupnosti in jih je mogoče reševati le na skupne način. Lokalne potrebe so zlasti socialna in druga varnost, komunalna opremljenost in podobno. Obstoj lokalnih potreb in interesov za njihovo zadovoljevanje, pa poraja posebno vrsto družbene zavesti, lokalno zavest, torej zavest o skupni pripadnosti lokalni skupnosti (Grad, 1998: 13). Prav tako pa zadovoljevanje teh potreb zahteva dejavnosti, njihovo izvajanje pa je pogoj za nastanek neke organizacijske strukture, ki je neodvisna od tega, ali jo država prizna ali ne. To je neke vrste asociativni upravni sistem, ki ob njegovi institucionalizaciji lahko precej pripomore k učinkovitosti upravljanja v taki skupnosti (Vlaj, 2004: 16).

Izhodišče za oblikovanje nove lokalne samouprave so lokalne skupnosti, saj so lokalne skupnosti neposredna in dejanska podlaga lokalne samouprave. Lokalna skupnost ni pravni pojem, ampak družbeni pojav, ki obstaja neodvisno od naše normativne volje. To je naravna skupnost, ki nastane na posameznem ožjem ozemlju kot posledica nujnosti uresničevanja posameznih skupnih interesov ljudi pogojenih s skupnim bivanjem na tem območju (Vlaj, 2004: 15).

Čeprav je na znanstvenem področju toliko opredelitev pojma lokalna skupnost, kolikor je avtorjev (sociologov, pravnikov, geografov, urbanistov in drugih), lahko povzamemo, da so bistvene značilnosti lokalne skupnosti: ozemlje, ljudje, ki so naseljeni na njem, skupne potrebe in njihovi interesi, dejavnosti za zadovoljevanje teh potreb ter zavest ljudi o skupnosti, ki ji pripadajo (Vlaj, 2004: 15).

2.2.2. Občina

Ustava Republike Slovenije (139. člen) opredeljuje občino kot samoupravno lokalno skupnost, ki je hkrati tudi edina obvezna samoupravna lokalna skupnost. Območje občine obsega naselje ali več naselij, ki so povezane s skupnimi potrebami in interesi prebivalcev (Grad, 1998: 106).

Občina je temeljna lokalna skupnost, kot najožje primarne življenjske oziroma naravne skupnosti (Grad in Kaučič in Ribičič in Kristan, 1999: 394).

Ustava v prvem odstavku 140. člena določa, da spadajo v pristojnosti občine lokalne zadeve, ki jih občina lahko ureja samostojno in zadevajo samo prebivalce občine. Ker ustava ni podrobneje razčlenila lokalnih zadev, ki so v pristojnosti občine, so to storili zakon lokalni samoupravi (v nadaljevanju ZLS), delno pa tudi drugi zakoni (Grad, 1998: 106).

Po 13.a členu ZLS mora biti občina sposobna zadovoljevati potrebe in interese svojih prebivalcev in izpolnjevati druge naloge v skladu z zakonom. Po določitih tega člena se šteje, da je občina sposobna na svojem območju zadovoljevati potrebe in izpolnjevati naloge, če so izpolnjeni naslednji pogoji:

- osemletno šolanje;
- primarno zdravstveno varstvo občanov (zdravstveni dom ali zdravstvena postaja);
- preskrba z življenjskimi potrebščinami (trgovina z živili in mešanim blagom);
- komunalna opremljenost (oskrba s pitno vodo, odvajanje in čiščenje odpadnih voda, oskrba z električno energijo);
- poštne storitve;
- finančne storitve hranilnice ali banke;
- knjižnica;
- prostori za upravno dejavnost lokalnih skupnosti (Grafenauer, 2000: 401).

V zakonu je tudi določeno, da mora imeti občina najmanj 5000¹² prebivalcev, zaradi geografskih, obmejnih, narodnostnih, zgodovinskih ali gospodarskih razlogov pa izjemoma tudi manj kot 5000 prebivalcev (Grafenauer, 2000: 402).

¹² Leta 1994 je bilo od 147 občin kar 51 občin z manj kot 5000 prebivalci. Leta 1998 jih je bilo od 192 96 z manj kot 5000 prebivalci (Grafenauer, 2000). Leta 2002 je bilo od 194 občin z manj kot 5000 prebivalci 95 (Statistični letopis 2004).

2.2.3. Mestna občina

O statusu občine kot mestne občine odloča Državni zbor. Mestna občina je gosto in strnjeno naselje ali več naselij, povezanih v enoten prostorski organizem in mestno okolico, ki jo povezuje dnevna migracija prebivalstva. Eden izmed pogojev za pridobitev statusa mestne občine je, da ima mesto najmanj 20.000 prebivalcev in najmanj 15.000 delovnih mest, od tega najmanj polovico v terciarnih in kvartarnih dejavnostih ter je geografsko, gospodarsko in kulturno središče svojega gravitacijskega območja. Nadalje se na območju mesta ustanovi mestna občina zaradi enotnega prostorskega in urbanističnega urejanja, zadovoljevanja komunalnih potreb in planiranja razvoja (ZLS). V 22. členu določa, da z zakonom določene državne naloge, ki so pomembne za razvoj mest, opravljajo kot svoje mestne občine. To so predvsem urejanje javnega primestnega prometa, obratovalnega časa gostinskih lokalov, izvajanje nalog na področju posegov v prostor in graditev objektov, izvajanje nalog na področju geodetske službe, zagotavljanje javne mreže gimnazij, srednjih, poklicnih in višjih šol ter javne zdravstvene službe na sekundarnih ravni (Vlaj in Juvan Gotovac, 1999: 46).

16.a člen ZLS pravi, da mora mestna občina na svojem območju izpolnjevati naslednje pogoje¹³:

- poklicne in srednje šole ter oddelke visokih šol in fakultet;
- bolnišnico;
- omrežje javnih služb;
- telekomunikacijska središča;
- univerzitetne in specialne knjižnice, specializirani INDOK centri;
- kulturna dejavnost (gledališča, muzeji, arhivi);
- lokalne RTV postaje in tisk;
- športno rekreacijski prostori in objekti;
- znanstveno-raziskovalna dejavnost (ZLS).

Mestna občina ima nedvomno večje pristojnosti kot navadna občina, s tem pa tudi več vzvodov, da uredi določene zadeve, ki so sicer v navadnih občinah v pristojnosti države. 142. člen Ustave RS določa, da se občina financira iz lastnih virov, gospodarsko slabše razvitim občinam pa zagotavlja dodatna sredstva država. Podrobneje določata financiranje občin tudi Zakon o lokalni samoupravi in Zakon o financiranju občin. Tako se lahko mestna občina

¹³ Poleg nalog naštetih v 13. členu ZLS.

financira iz naslednjih virov¹⁴: dohodkov od premoženja občine, davkov na participacije, finančne izravnave, zadolževanje ter iz dodatnih sredstev. Med lastne vire občine spadajo davki in druge dajatve ter dohodki od premoženja občine (Brezovšek in Haček, 2001: 399). Slovenija ima enajst mestnih občin: Koper, Nova Gorica, Kranj, Ljubljana, Novo mesto, Celje, Velenje, Slovenj Gradec, Maribor, Murska Sobota in Ptuj.

2.2.4. Organi občine

Organi občine v Sloveniji so: občinski svet, nadzorni odbor in župan. Temeljno izhodišče za urejanje razmerij med predstavniškimi in izvršilnimi organi v lokalni samoupravi je določba 3. člena MELL¹⁵, v skladu s katero prebivalci samoupravne lokalne skupnosti odločajo o zadevah lokalne samouprave prek svetov, ki so sestavljeni iz članov, ki jih volijo prebivalci svobodno in tajno na podlagi neposredne, enake in splošne volilne pravice (Vlaj, 2004: 238).

Občinski svet je najvišji organ odločanja v vseh zadevah v okviru pravic in dolžnosti občine. Mestne svetnike volijo prebivalci občine za obdobje štirih let na podlagi splošne in volilne pravice z neposrednim in tajnim glasovanjem. Mestni svet ima naslednje pristojnosti, ki jih določa ZLS: sprejema statut, odloke in druge akte; sprejema prostorske plane, prostorske in izvedbene akte in druge plane razvoja, na predlog župana sprejema proračun in zaključni račun proračuna, daje soglasje k prenosu nalog iz državne pristojnosti na občino, imenuje in razrešuje predsednike in člane komisije in odborov mestnega sveta, predsednika in člane nadzornega odbora ter predsednika in člane volilne komisije, nadzoruje delo župana, podžupana in mestne uprave glede izvrševanja odločitev mestnega sveta, daje mnenje k imenovanju načelnikov upravnih enot, imenuje in razrešuje predstavnike občine v sosvetu načelnika upravne enote, imenuje in razrešuje člane sveta za varstvo uporabnikov javnih dobrin, odloča o pridobitvi in odtujitvi premoženja mestne občine ter odloča o drugih zadevah, ki jih določa zakon, statut ali drug predpis, ter o zadevah, za katerimi pooblaščen drug organ.

¹⁴ Daleč najpomembnejši vir financiranja slovenskih občin je 35% delež, ki ga občine prejmejo od dohodnine. Na drugem mestu po pomembnosti je nadomestilo od uporabe stavbnega zemljišča, ki je še posebej pomemben prispevek v mestnih občinah (Brezovšek in Haček, 2001: 399).

¹⁵ 3. člen z naslovom: Pojem lokalne samouprave določa: 1. Lokalna samouprava označuje pravico in sposobnost lokalnih oblasti, da v mejah zakona urejajo in opravljajo bistveni del javnih nalog in koristi lokalnega prebivalstva. 2. To pravico uresničujejo sveti ali skupščine, ki jih sestavljajo člani, izvoljeni s svobodnim in tajnim glasovanjem na podlagi neposredne, enakopravne in splošne volilne pravice, in imajo lahko izvršilne organe, ki so jim odgovorni. Te določbe na noben način ne vplivajo na reševanje zadev tudi na zborih državljanov, referendumih ali kakšni drugi obliki neposredne udeležbe državljanov, kjer to dopušča zakon (internet 9).

Prav tako mestni svet na predlog župana določa organizacijo in delovno področje mestne uprave in imenuje in razrešuje podžupana izmed članov sveta. Med drugim še potrjuje mandate in ugotavlja predčasno prenehanje mandatov funkcionarjev, imenuje in razrešuje člane sveta komisije po zakonu o nezdružljivosti opravljanja javnih funkcij s pridobitno dejavnostjo in ter obravnava poročila komisije. Kar se tiče še finančnega poslovanja občine, mestni svet odloča o dolgoročnem zadolževanju občine za investicije, daje soglasje k zadolževanju javnih podjetij in javnih zavodov, katerih ustanovitelj je občina in kot lastnica daje poročila za izpolnitev obveznosti javnih podjetij in javnih zavodov ter predpisuje načine upravljanja in gospodarjenja s premoženjem občine.

Nadzorni odbor je najvišji organ nadzora javne porabe v občini. Zato v okviru svojih pristojnosti opravlja nadzor nad premoženjem, nadzoruje namenskost in smotrnost porabe proračunskih sredstev in nadzoruje finančno poslovanje uporabnikov proračunskih sredstev. Nadzorni odbor deluje pri svojem delu neodvisno.

Župana poznajo tako rekoč v vseh državah z uveljavljeno lokalno samoupravo. Ob predstavniskem telesu, ki je nosilec strateškega odločanja v občini, je župan tisti, ki skrbi za uresničevanje sprejetih splošnih odločitev. Pri tem mu pomaga občinska uprava, ki jo marsikje vodi direktor ali menedžer (Vlaj, 2004: 238).

Je izvršilni, individualni organ, katerega glavna naloga je, da vodi delo občinske uprave ter predstavlja in zastopa občino. Župan predlaga mestnemu svetu odloke in druge akte iz pristojnosti mestnega sveta ter skrbi za izvajanje določitev mestnega sveta. Je edini, ki je pristojen za predlaganje proračuna in zaključnega računa občine. Skrbi za objavo statuta, odloka in drugih splošnih aktov. Župan sklicuje in vodi seje mestnega sveta.

Ker je župan po ZLS varuh zakonitosti in ustavnosti delovanja občinske samouprave, lahko zadrži objavo splošnega akta občine, če meni, da je neustaven ali nezakonit in predlaga občinskemu svetu, da o njem ponovno odloči na prvi naslednji seji, pri čemer mora navesti razloge za zadržanje. Če mestni svet vztraja pri svoji odločitvi, se splošni akt objavi, župan pa lahko vloži pri ustavnem sodišču zahtevo za oceno njegove skladnosti z ustavo in zakonom. Župan odloča o pridobitvi in odtujitvi premoženja občine. Župan med drugim odloča o uporabi sredstev splošne proračunske rezervacije, o imenovanju oziroma razrešitvi ter o sklenitvi oziroma prenehanju delovnega razmerja zaposlenih v mestni upravi. Imenuje in razrešuje direktorja mestne uprave in predstojnike organov mestne uprave. To je samo nekaj izmed pristojnosti župana.

Župan se voli po absolutnem dvokrožnem večinskem sistemu za mandatno dobo štirih let na neposrednih splošnih volitvah.

2.2.5. Neposredna udeležba državljanov v občinski politiki

Med cilji, ki so bili opredeljeni ob uvedbi lokalne samouprave v RS, so bili tudi kakovostnejše življenje ljudi v lokalnih skupnostih, sodelovanje ljudi – demokratične lokalne volitve, referendum, zbori občanov, državljanska iniciativa, pa tudi nove oblike in načini aktiviranja civilne družbe na lokalni ravni in racionalna ter učinkovita lokalna uprava. Tudi danes so v sodobnih evropskih državah z dolgoletno tradicijo na področju lokalne samouprave in tudi pri nas v ospredju vprašanja, kako povečati udeležbo državljanov v lokalnem in regionalnem javnem življenju ter mladih in žensk v organih lokalnih in regionalnih skupnosti ter kako vzpostaviti korekten in neposreden odnos med posameznikom in upravo. Posameznik spreminja svoj odnos do občinske oblasti, vse bolj se ji želi približati, njegove zahteve so vse večje, občinska oblast se mora odzivati in slediti tem spremembam in zahtevam (Prašnikar, 2001: 235).

Ustava RS ne določa konkretno organov in oblik neposrednega vključevanja ljudi v procese odločanja v občini, razen posvetovalnega referenduma za ustanovitev občine, pač pa je to materija, ki jo določajo ZLS in statuti občin. Zakon določa, da so te oblike zbori občanov, referendum in ljudska iniciativa (Prašnikar, 2001: 238).

Udeležba državljanov v političnem procesu¹⁶ na lokalni ravni vsebuje tri različne vidike:

1. udeležba na volitvah ali uresničevanje volilne pravice kot temelja sistema predstavniške demokracije in njenega delovanja;
2. neposredna udeležba pri odločanju ali različne oblike neposredne demokracije;
3. dejavnost v političnih strankah, ki oblikujejo neke vrste most med prvim in drugim vidikom in v praksi določajo oboje: delovanje predstavniškega sistema in neposredne demokratične udeležbe (Vlaj, 2004: 249).

Poleg tega, kot pravi Brezovšek, je neposredno participacijo prebivalcev tudi po čisto organizacijski, tehnični in finančni plati mnogo lažje izvajati na lokalni ravni, kar še zlasti drži zaradi bistveno drugačne narave skupnosti, saj gre za precej bolj tesno povezano skupnost, kot je to primer države. Tudi vsebina odločitev je v takšni skupnosti drugačna, saj ne gre za odločanje o splošnih političnih vprašanjih, temveč o zadevah lokalnega pomena, ki zadevajo vse prebivalce lokalne skupnosti (Brezovšek, 2004: 18).

¹⁶ Izvorni pomen pojma »politično« je vse, kar se dogaja s polisom (mesto), to je s skupnostjo in njenimi socialnimi organizacijami (Vlaj, 2004: 249).

2.2.5.1. Zbor občanov

Zbor občanov je standardna oblika organiziranosti občanov za izražanje njihovih interesov. Na zboru občanov sprejemajo predloge, usmeritev, stališča, pomembna predvsem za odločanje župana in občinskega sveta, izjemoma pa tudi odločitve, za katere je tako predvideno s statutom občine, s katerim je tudi določeno, na kakšen način zavezujejo občinske organe. V praksi se zbor občanov največkrat izvede pred sprejemom prostorskih aktov, ki pomembno vplivajo na življenje občanov. Smiselno bi bilo razmisliti o možnostih uvedbe obveznega zbora občanov pred sprejemanjem nekaterih odločitev v občinskih svetih, saj bi se na ta način občinska uprava in tudi občani zavedali pomena take oblike sodelovanja (Prašnikar, 2001: 238).

2.2.5.2. Referendum

Pomeni obliko neposrednega odločanja. Po ZLS je fakultativen, torej ga ni treba obvezno opraviti, temveč ga občinski svet razpiše, če to zahtevajo določeni subjekti. Kazalo bi razmisliti, ali niso nekatere odločitve tako pomembne za občane, da bi ta zakon lahko predvideval celo obvezen referendum, seveda le v izjemnih in posebej določenih primerih, da ne bi prišlo s tem do zmanjševanja odgovornosti v občinskih organih za odločanje. Občani lahko odločajo na referendumih o vprašanjih, ki so vsebina splošnih aktov občine, razen nekaterih, za katere je posebej z zakonom določeno – npr. proračun, zaključni račun...Referendum se opravi kot naknadni referendum, na katerem občani potrdijo ali zavrnejo sprejeti splošni akt občine ali njegove posamezne določbe. Odločitev volivcev na referendumu zavezuje občinski svet do konca njegovega mandata. Zakon dopušča tudi svetovalni referendum, ki pa ne zavezuje občinskih organov, je pa pomemben za ugotavljanje odnosa občana do posameznega pomembnega vprašanja, o katerem mora odločati občinski svet (Prašnikar, 2001: 238).

2.2.5.3. Ljudska iniciativa

Ljudska iniciativa je prav tako pomembna oblika sodelovanja občanov, ker lahko omogoči zlasti dejavnejšo vlogo raznih civilnih združenj v lokalni samoupravi. V bistvu je to peticija državljanov v občini za referendum oziroma odločanje o zadevi lokalnega pomena. Pravica do

peticije pomeni pisno predlogo, ki jo podpiše določeno število prebivalcev (Prašnikar, 2001: 238).

2.2.6. Notranja členitev občin

V ZLS so opredeljeni tudi ožji deli občin¹⁷. Občinski svet o notranji členitvi občine odloča svobodno, dolžan pa je upoštevati zemljepisne, zgodovinske, gospodarske, upravne, kulturne in druge značilnosti občine. Občinski svet je tudi dolžan obravnavati vsako pobudo za ustanovitev krajevne, vaške ali četrtne skupnosti, ki jo da na določenem območju zbor občanov ali s statutom določeno število volivcev takega dela občine. Pred ustanovitvijo ožjih delov, njihovo ukinitvijo ali spremembo območja je potrebno ugotoviti interes prebivalcev ožjih delov o imenu in območju dela občine. S statutom se lahko ustanovijo ožji deli občine (krajevne, vaške ali četrtne skupnosti) za opravljanje naloge, ki so pretežno nanašajo na prebivalce teh delov in so prenesene v izvajanje ožjim delom¹⁸ (Grafenauer, 2000: 417). V določbi 19.b člena ZLS so primeroma navedene poglavitne naloge s poudarkom, da gre zgolj za prenos nalog v izvajanje ožjemu delu. Sveti ožjih skupnosti niso oblastni organi, ki bi bili pristojni za izdajanje predpisov (Vlaj in Juvan Gotovac, 1999: 45).

Glede na dobre izkušnje s krajevnimi skupnostmi so nove občine v RS večinoma ohranile notranjo členjenost na ožje dele in prenesle nekatere občinske naloge nanje. Ker pa gre pri novi lokalni samoupravi za manjše občine, je vloga krajevnih, vaških in četrtnih skupnosti spremenjena. Nove občine v veliki meri opravljajo naloge, ki so jih prej krajevne skupnosti (Vlaj, 2004: 233).

Tudi mnogi sociologi izpostavljajo potrebo po institucionalizaciji ožjih lokalnih skupnosti, ker v teh najbolj pridejo do izraza »intimni«, neposredni stiki med ljudmi, čeprav hkrati ugotavljajo, da procesi socializacije vključujejo posameznika v vedno širše družbene skupnosti (Grafenauer, 2000: 53).

¹⁷ Državni zbor je že v letu 1995 sprejel obvezno razlago (objavljeno je v Uradnem listu Republike Slovenije, št. 63/95) v naslednjem besedilu: »Pravni status ožjih delov občin (krajevnih, vaških ali četrtnih skupnosti) obsega njihovo pravno samostojnost in njihova pravna upravičenja oz. pravice in pooblastila v pravnem prometu, ki jih določa statut občine in so odvisna od nalog, ki jih s statutom občine ožji deli občine opravljajo samostojno. V tem okviru je možno, da se kot pravni status določi "status pravne osebe" "status osebe javnega prava"« (Grafenauer, 2000).

¹⁸ »Obstajajo namreč zadeve, ki se tičejo samo takih ožjih območij. Take skupnosti se oblikujejo in delujejo v okviru pristojnosti, ki jim jih daje osnovna lokalna skupnost in ki poskrbi tudi za izvršljivost njihovih odločitev.« (Bučar v Vlaj, 2004: 203).

ZLS v svojem 18. členu navaja, da se na območju občine lahko ustanovijo ožji deli občine. Skladno z določili tega zakona, kakor tudi z določili ostalih zakonov, kot so Zakon o financiranju občin, Zakon o volitvah, Zakon o javnih financah, Zakon o lokalnih volitvah itd. občine opredelijo delovanje ožjih delov v statutih ali v odloku. V mestni občini Ljubljana je področje delovanja ožjih delov oziroma četrtnih skupnosti opredeljeno v Statutu MOL in Odloku o nalogah četrtnih skupnosti MOL. V Statutu MOL so četrtne skupnosti opredeljene kot interesne oblike in ne kot notranje organizacijske oblike občine (internet 4). V skladu z Zakonom o lokalni samoupravi so ožji deli občine predvideni kot fakultativna oblika notranje členitve občine. Enako velja za ožje dele oziroma mestne četrti v Mariboru. Razlika je ta, da so področja delovanja in pristojnosti mestnih četrti podrobneje zapisano v Odloku o mestnih četrtih in krajevnih skupnostih MOM. MOM ima poleg mestnih četrti tudi krajevne skupnosti.

3. PRAVNI VIRI UREDITVE LOKALNE SAMOUPRAVE

Temeljna izhodišča za ureditev našega sistema lokalne samouprave so dana že v ustavi, nadalje pa razčlenjena v zlasti v ZLS in drugih zakonih s tega področja. Pravni viri ureditve lokalne samouprave so zato ustava in zakoni, poleg njih pa tudi ratificirani mednarodni sporazumi, kamor sodi po svoji vsebini zlasti evropska listina lokalne samouprave. Zakon je gotovo najboljšežnejši in v praksi tudi najpomembnejši pravni vir ureditve lokalne samouprave. Pomembni pravi viri so tudi sodne odločbe. Poleg virov državnega prava pa so seveda pomemben vir ureditve lokalne samouprave akti samih lokalnih skupnosti, zlasti njihovi statuti, odloki, poslovniki občinskih svetov in drugo.

3.1. USTAVA, TEMELJNI PRAVI VIR LOKALNE SAMOUPRAVE

Ustava kot temeljni pravni akt vsebuje temeljna izhodišča za ureditev sistema lokalne samouprave. Že v splošnih določbah (9. člen) poudarja, da je v Sloveniji zagotovljena lokalna samouprava. S tem je torej dana temeljna ustavna garancija lokalni samoupravi, tako da je povzdignjena tudi v eno najpomembnejših ustavnih vrednot kakor tudi priznavanje avtonomije lokalni samoupravi, ki jo mora spoštovati tudi država (Kaučič in Grad v Grad in Kaučič in Ribičič in Kristan, 1999: 405).

Lokalno samoupravo Ustava posebej ureja v členih od 138 do 144, v raznih zvezah pa je omenjena tudi še v drugih ustavnih določbah¹⁹. Ustava dokaj podrobno ureja sistem lokalne samouprave in njeno razmerje do državne oblasti. Postavljena je ostra ločnica med državno oblastjo in lokalno samoupravo, s čimer je bila pretrgana vez s prejšnjo tradicijo komunalnega sistema. Tako je občina postala lokalna skupnost oziroma temeljna samoupravna lokalna skupnost, v kateri se praviloma opravljajo samo naloge lokalne samouprave, država pa lahko nanje prenese državne naloge samo, če se s tem strinja občina.

Ustava tudi opredeljuje, da se lokalna samouprava uresničuje tudi v drugih lokalnih skupnostih, bodisi širših (pokrajine), bodisi na ožjem območju, v delu občine (vaške, krajevne ali četrtne skupnosti), kar je z vidika naše naloge najpomembnejše področje.

¹⁹ Ostali členi v Ustavi, ki se nanašajo na ureditev lokalne samouprave: člen 10, Ljubljana glavno mesto Slovenije; člen 25, pravica do pravnega sredstva; člen 26, pravica do povračila škode; člen 43, volilna pravica; člen 64, posebne pravice avtohtone italijanske in madžarske narodne skupnosti v Sloveniji; člen 73, varovanje naravne in kulturne dediščine; člen 96, sestava državnega sveta; člen 121, naloge upravnih organov; člen 146, govori o financiranju države in lokalnih skupnostih; člen 147, se nanaša na davke; člen 148, proračun; člen 150, računsko sodišče; člen 153, usklajenost pravnih aktov; člen 154, veljavnost predpisov in njihovo objavlanje; člen 157, upravni spor; člen 159, varuh človekovih pravic in temeljnih svoboščin; člen 160, pristojnosti ustavnega sodišča; člen 166, nezdružljivost funkcije (Ustava Republike Slovenije Uradni list RS, št. 33/91).

3.1.1. Evropska listina lokalne samouprave - MELLs

Listina je mednarodna konvencija, ki nalaga evropskim državam, ki so jo ratificirale²⁰, dolžnost spoštovati določene pogoje²¹, načela in pravila. Listina je določila skupna evropska pravila, da bi zavarovala in razvijala pravice in svoboščine lokalnih oblasti. Po tej listini je pravica do lokalne samouprave eno ključnih demokratičnih načel. Pravica državljanov, da sodelujejo pri opravljanju javnih zadev, se lahko najbolj neposredno uresničuje na lokalni ravni (Vlaj in Juvan Gotovac, 1999: 16).

Cilj Evropske listine lokalne samouprave je zagotoviti skupne evropske standarde za opredeljevanje in varovanje pravic lokalnih oblasti, ki pomenijo državljanom najbližjo raven uprave in jih omogočajo učinkovito udeležbo pri oblikovanju odločitev v njihovem vsakdanjem okolju (Vlaj in Juvan Gotovac, 1999: 12). To pravico uresničujejo sveti ali skupščine sestavljene iz članov, ki se izvolijo s svobodnim, tajnim glasovanjem na temelju neposredne, enakopravne in splošne volilne pravice. Sveti ali skupščine imajo lahko izvršilne organe, ki so jim odgovorni. Te določbe na noben način ne omejujejo zborov državljanov, referendumov ali kakšne druge oblike neposredne udeležbe državljanov, ki jo dopušča zakon. Evropsko listino lokalne samouprave je Slovenija podpisala 11.10. 1994 in je bila vsebinsko v veliki meri že upoštevana pri urejanju lokalne samouprave v ustavi in zakonu (Predlog sprememb zakona ZLS, 2003).

Z ratifikacijo Evropske listine lokalne samouprave so temeljna vprašanja lokalne demokracije, ki morajo biti rešena v skladu z listino, ta:

- pravni temelji lokalne samouprave: priznanje lokalne samouprave v domačem pravu (ustava, zakonodaja);
- področje dejavnosti in struktura lokalne samouprave: metode in merila za razdelitev pristojnosti (obseg pristojnosti, subsidiarnost); zmožnost lokalnih skupnosti, da upravljajo bistveni del javnih zadev prek svojih svetov, ki jih sestavljajo demokratično izvoljeni predstavniki, in njihovih izvršilnih organov ter notranje upravne strukture z njihovim lastnim osebjem;
- jamstvo avtonomije: status izvoljenih predstavnikov, varstvo meja lokalnih skupnosti, omejitve nadzora lokalnih skupnosti, sodna sredstva (dostop, možnosti);

²⁰ MELLs ima status mednarodne pogodbe, njena ratifikacija pomeni, da je postala sestavni del pravnega reda RS in ima višjo veljavnost od zakonov (Izhodišča in predlogi za nadaljnji razvoj lokalne samouprave RS, internet 2).

²¹ Država, ki podpiše in ratificira evropsko listino lokalne samouprave se zaveže, da bo upoštevala 2/3 njenih določb in pri tem 2/3 tistih določb, ki jih listina opredeljuje kot najpomembnejše (Kaučič in Grad v Grad in Kaučič in Ribičič in Kristan, 1999: 403).

- ustrezni finančni viri: lastni viri in lastnina; pravica pobirati lokalne davke; sistem finančne izravnave; sistem dotacij; dostop do trga kapitala; upravljanje virov;
- pravica združevanja in načelo posvetovanja: sodelovanje lokalnih skupnosti (čezmejno sodelovanje); postopki posvetovanj;
- uresničevanje političnih pravic: volilna pravica in demokratični volilni proces; svoboda izražanja in združevanja, pravica do obveščenosti in sodelovanja na lokalni ravni; če veljajo, lokalni referendumi in druge oblike neposredne demokracije; možnosti obrambe pred ukrepi lokalnih oblasti; udeležba tujcev v javnem življenju na lokalni ravni;
- demokracija na vmesnih ravneh: če so uvedene, delovanje vmesnih skupnosti, kot so regije, glede prej navedenih zadev in glede na 13. člen²² Evropske listine lokalne samouprave (Vlaj, 2004: 92).

Ustavno je zajamčena pravica do lokalne samouprave, demokratično so izvoljeni organi lokalnih skupnosti, uzakonjene so oblike neposredne udeležbe prebivalcev v lokalnem javnem življenju, zagotovljeno je avtonomno vzpostavljanje občinske uprave idr. Postavljeni so bili pravi cilji lokalne samouprave in poti za njihovo uresničevanje, gre pa za dolgoročen projekt (Vlaj in Juvan Gotovac, 1999: 26).

MELLS ne navaja notranje členitve občin, s tem je tudi ne prepoveduje. Bistvo je, da se listina zavzema za demokratično konstituirane lokalne skupnosti in upoštevanje podpisnic, da je pravica državljanov sodelovati pri upravljanju javnih demokratičnih načel

3.1.2. ZAKON O LOKALNI SAMOUPRAVI IN OŽJI DELI OBČIN

Ustava na več mestih izrecno terja zakonsko urejanje posameznih vprašanj pomembnih za lokalno samoupravo. Tako je bil sprejet decembra 1993 Zakon o lokalni samoupravi, razdeljen na 12 poglavij (splošne določbe, območje in deli občin, naloge občine, organi občine, občinska uprava, premoženje in financiranje občine, občinske javne službe, splošni in posamični akti občine, pokrajina, nadzor državnih organov, varstvo lokalne samouprave, prehodne in končne določbe). Poleg ZLS obravnavajo področje lokalne samouprave tudi drugi zakoni: zakon o referendumu za ustanovitev občin, zakon o ustanovitvi občin ter

²² 13. člen MELLS določa, da se načela lokalne samouprave, ki jih vsebuje listina, nanašajo na vse vrste lokalnih skupnosti na ozemlju pogodbenice. Vsaka pogodbenica pa lahko ob deponiranju svoje listine o ratifikaciji posebej navede posamezne vrste lokalnih in regionalnih skupnosti, na katere namerava omejiti uporabo listine ali jih namerava izključiti in njene uporabe. Slovenija regij institucionalno še nima, je pa o načrtu svoje regionalizacije uradno obvestila Svet Evrope (Vlaj, 2004: 93).

določitvi njihovih območij, zakon o postopku za ustanovitev občin ter določitev njihovih območij, zakon o lokalnih volitvah, zakon o financiranju občin, zakon o prevzemanju državnih funkcij, ki so jih opravljale občine in zakoni, ki se nanašajo na funkcionarje in uslužbence lokalnih skupnosti (Kaučič in Grad v Grad in Kaučič in Ribičič in Kristan,1999: 411).

Za našo nalogo so najpomembnejši naslednji členi: 18. 19., 19.a, 19.b, 19.c, 19.č in 30., ki pravijo, da se na območju občine lahko ustanovijo ožji deli občine (krajevne, vaške ali četrtne skupnosti). Njihovo ime se določi s statutom. Pri notranji členitvi mora občinski svet upoštevati zemljepisne, zgodovinske, gospodarske, upravne, kulturne in druge značilnosti območja. Pobudo za ustanovitev ožjih delov občine ali za spremembo njihovih območij lahko da zbor krajanov ali s statutom določeno število prebivalcev dela občine, kar mora občinski svet obvezno obravnavati (18. člen). Nadalje je določeno, da je organ ožjega dela občinski svet, ki ga izvolijo volilni upravičenci s stalnim prebivališčem na območju ožjega dela (19. člen). Število članov sveta ožjega dela občine določi občinski svet, ki lahko predlaga občinskemu svetu odločitve, ki se nanašajo na ožji del občine (19.a člen). Statut občine lahko določi, da je ožji del občine pravna oseba javnega prava, v tem primeru ga zastopa njegov svet oziroma njegov predsednik. Prav tako ožji del v tem primeru odgovarja za svoje obveznosti z vsem svojim premoženjem (19.c člen) in se njegovo delovanje financira iz občinskega proračuna, s prostovoljnimi prispevki fizičnih in pravnih oseb, s plačili za storitve, s samoprispevkom in s prihodki od premoženja ožjega dela občine. Ožji del se ne sme zadolževati. Prihodki in odhodki ožjega dela občine morajo biti zajeti v njegovem finančnem načrtu (19.č člen).

3.1.2.1. PRAVNI OKVIR OŽJIH DELOV OBČIN V MESTNI OBČINI LJUBLJANA

Mestna občina Ljubljana je področja delovanja ožjih delov oziroma četrtnih skupnosti podrobneje, v skladu z ZLS in vsemi njegovimi spremembami, uredila s statutom in sicer v IV. poglavju od 55. – 63. člena. Mestni svet MOL je na 37. seji dne 22.3. 2001 sprejel Statut MOL, ki vsebuje naslednja določila o ožjih delih MOL.

V 55. členu navaja, da so ožji deli MOL četrtne skupnosti. MOL ima tako 17 četrtnih skupnosti in le te so: Črnuče, Posavje, Bežigrad, Center, Jarše, Moste, Polje, Sostro, Golovec, Rudnik, Trnovo, Vič, Rožnik, Šiška, Dravljje, Šentvid, Šmarna Gora.

Slika 3.1: Četrtnе skupnosti v Mestni občini Ljubljana, (internet 4b).

Območje četrtne skupnosti je določeno s prostorskimi okoliši in obsega enega ali več prostorskih okolišev. Četrtna skupnost je pravna oseba javnega prava, ki nastopa v pravnem prometu v okviru nalog iz 60. člena tega statuta in odloka. Pravni posli četrtne skupnosti, ki so sklenjeni nad vrednostjo kot je določena s proračunom MOL, veljajo le ob soglasju župana²³. MOL odgovarja za obveznosti četrtne skupnosti subsidiarno v višini sredstev, ki so določena v proračunu za opravljanje nalog četrtne skupnosti.

Organ četrtne skupnosti je svet četrtne skupnosti, ki ga izvolijo volilni upravičenci s stalnim prebivališčem na območju četrtne skupnosti. Njihov mandat traja štiri leta. Predsednika sveta izvolijo izmed sebe člani sveta. Svet ima lahko enega ali več podpredsednikov, ki jih izmed članov sveta, na predlog predsednika, izvoli svet. Člani sveta opravljajo svoje delo nepoklicno. Prav tako član sveta ne more biti član nadzornega odbora, župan, podžupan ali oseba, zaposlena v mestni upravi. Število članov sveta četrtne skupnosti je od 13 do 17, kar je odvisno od števila prebivalcev v posamezni četrtni skupnosti.

²³ Župan(ja) v mestni občini Ljubljana ima precej drugačno vlogo in položaj kot župani tako v navadnih podeželskih občinah kot tudi v drugih mestnih občinah po Sloveniji. K temu nesporno prispeva dejstvo, da je Ljubljana glavno mesto države ter tudi gospodarsko in politično središče, ne gre pa zanemariti tudi dejstva, da je Ljubljana daleč najštevilčnejše mesto v državi. Zaradi naštetega se vloga in položaj ljubljanskega župana močno razlikujeta od ostalih mestnih občin, zato statut mestne občine pravi, da se ta funkcija opravlja izključno poklicno oziroma profesionalno. ...župan Ljubljane je v večji meri izpostavljen tako formalnemu kot neformalnemu nadzoru (Brezovšek, Haček, 2001: 401).

V Statutu MOL so navedene naslednje pristojnosti sveta četrtne skupnosti:

- predlaga mestnemu svetu, županu in mestni upravi odločitve, ki se nanašajo na območje četrtne skupnosti;
- obravnava zadeve iz pristojnosti mestnega sveta, ki se nanašajo na četrtno skupnost;
- obravnava in sprejema predloge občanov in drugih, ki se nanašajo na območje četrtne skupnosti ter jih posreduje pristojnim v reševanje;
- sodeluje z društvi, nevladnimi organizacijami in drugimi z območja četrtne skupnosti;
- na krajevno primeren način obvešča občane o svojem delu in drugih zadevah, pomembnih za četrtno skupnost;
- sodeluje pri organizaciji in izvedbi programov in aktivnosti, ki se izvajajo na območju četrtne skupnosti;
- izvaja druge naloge na podlagi odločitev pristojnih organov MOL.

Če svet četrtne skupnosti posreduje pred sprejetjem odločitve na mestnem svetu, ki se nanaša samo na četrtno skupnost, svoje mnenje, ga mestni svet mora obravnavati.

Poleg pristojnosti so navedene še naloge (60. člen):

- na področju lokalnih gospodarskih javnih služb ter urejanja in varstva okolja spremlja stanje ter opozarja pristojne organe MOL na potrebne ukrepe za zagotavljanje primernih življenjskih pogojev občanov, s posebnim poudarkom na varovanju življenjskega okolja; sodeluje pri pripravi in sprejemanju prostorskih izvedbenih aktov ter njihovih sprememb in dopolnitev ter pri urejanju pogojev za zagotavljanje prometne varnosti; sodeluje z lastniki in upravniki stanovanjskih in poslovnih objektov itd.;
- na področju družbenih dejavnosti opravlja naloge, ki se nanašajo na sodelovanje s socialnimi službami, vzgojno varstvenimi, zdravstvenimi, kulturnimi in športnimi organizacijami in za vzpodbujanje društvene dejavnosti;
- sodeluje v postopkih, ki se nanašajo na obratovanje gostinskih lokalov in trgovin;
- pri nadzoru nad izvajanjem predpisov;
- opravlja določene naloge, ki se nanašajo na zagotavljanje in funkcioniranje lokalnih gospodarskih javnih služb in tovrstnih infrastrukturnih objektov in naprav;
- opravlja določene naloge, ki se nanašajo na zaščito in reševanje, v skladu s pooblastili in zadolžitvami župana ali drugega pristojnega organa;
- po navodilih pristojnih organov opravlja naloge pri pripravi in izvedbi volitev, referendumov in zborov občanov;

- daje pobude in predloge za uresničevanje skupnih interesov občanov v posamezni četrtni skupnosti in pri tem sodeluje z mestnim svetom, županom in mestno upravo;
- po predhodnem soglasju župana lahko opravlja, v imenu in za račun drugih, naloge, ki ne sodijo med lokalne zadeve javnega pomena in jih je smotno izvajati skupno oziroma je skupno izvajanje edini način ter so v interesu četrtne skupnosti, njenih prebivalcev in drugih z območja četrtnih skupnosti;
- opravlja druge naloge, ki jih določi mestni svet ali župan.

MOL mora četrtni skupnosti s proračunom zagotoviti financiranje nalog, ki so s tem statutom oziroma odlokom določene kot naloge četrtne skupnosti. MOL preko mestne uprave pristojne za lokalno samoupravo zagotavlja organizacijsko, strokovno in tehnično pomoč ter prostorske pogoje za potrebe četrtnih skupnosti zagotavlja

Podrobneje so naloge četrtnih skupnosti, ki jih izvajajo le te na svojem območju, na podlagi 60. člena statuta, določene v *Odloku o nalogah četrtnih skupnosti Mestne občine Ljubljana*. Mestni svet MOL ga je sprejel na 30. seji dne 24.9. 2001. Četrtne skupnosti opravljajo naloge na področjih lokalnih gospodarskih javnih služb in prometa, gospodarjenja z zemljišči, urbanizma in varstva okolja, družbenih dejavnosti, gospodarskih dejavnosti in turizma ter zaščite, reševanja in civilne obrambe. Naloge, ki jih opravljajo so skupne in posamezne. Skupne naloge se nanašajo na dajanje mnenj in predlogov, sodelovanje in podobno ter jih opravljajo vse četrti. Med skupne naloge sodijo še: opravljanje nalog pri pripravi in izvedbi volitev, referendumov in zborov občanov; sodeluje pri nadzoru nad izvajanjem predpisov MOL; sodeluje v postopkih dodeljevanja najnujnejših bivalnih prostorov; obvešča občane o vseh zadevah, pomembnih za četrtno skupnost;... Posamezne naloge pa opravljajo posamezne četrtne skupnosti. Te naloge ki jih določi s sklepom župan ob soglasju oziroma na predlog četrtne skupnosti, so: pokopališko in pogrebno dejavnost ter urejanje pokopališč; izvajanje zimske službe; vzdrževanje javnih poti, gozdnih cest in zelenih površin; vzdrževanje in urejanje lokalnih vodovodov, brežin in odprtih jarkov za odvajanje; urejanje parkirišč in javnih površin; urejanje javnih površin za ceste; urejanje vrtičkov na javnih površinah; urejanje športno rekreacijskih površin, parkov in javnih otroških igrišč; urejanje kulturnih spomenikov; in druge naloge.

Četrtna skupnost ima v skladu z Statutom MOL svoja pravila, ki povzemajo statusne določbe četrtnih skupnosti določene v MOL, ki določajo območja četrtne skupnosti MOL, temeljna načela za njeno organizacijo in delovanje, oblikovanje in pristojnosti njenih organov ter določajo način dela sveta četrtne skupnosti in druga vprašanja, pomembna za delo ČS.

3.1.2.1.1. ČETRTNE SKUPNOSTI MOL

MOL je od leta 2001 sestavljena iz 17. ČS, ki imajo zelo različno število prebivalcev. Tako je po številu prebivalcev največja ČS Bežigrad, ki ima 32.716 prebivalcev. Le tej sledi ČS Šiška, ki ima 32.152 prebivalcev. Po številu prebivalcev v ČS sodijo med najmanjše ČS Šmarna gora, ki ima le 4.607 prebivalcev, ČS Sostro 5.925 prebivalcev, ki je po površini največja ČS in ČS Posavje, ki ima 9.404 prebivalcev. Vse ostale ČS imajo vse več kot 10.000 prebivalcev. Ker je število svetnikov ČS odvisno od števila prebivalcev ČS imajo tako ČS od 13 do 17 svetnikov.

Organ ČS je svet, ki opravlja naloge, ki so v skladu z Statutom MOL, Odlokom o nalogah četrtnih skupnosti MOL in pravilnikom delovanja četrtne skupnosti. Vso strokovno, tehnično in organizacijsko pomoč ter prostorske pogoje zagotavlja MOL preko organa mestne uprave, pristojnega za lokalno samoupravo. Svetniki opravljajo svojo funkcijo neprofesionalno.

Vse ČS, razen ČS Dravlje, imajo svoje predstavitve na internetu, nekatere imajo celo svoje internetne strani (ČS Črnuče, ČS Šiška in ČS Šentvid), na katerih je možno dobiti njihove kontakte, lokacijo, kjer se ČS nahaja, kdo je njen predsednik, člani sveta ČS, zapisnike sej, novice, aktualna problematika, obvestila,...

3.1.2.2. PRAVNI OKVIR OŽJIH DELOV OBČIN V MESTNI OBČINI MARIBOR

Ožji deli MOM so mestne četrti in krajevne skupnosti. Statut MOM je bil sprejet (s spremembami in dopolnitvami) na podlagi 29. in 64. člena ZLS 15. novembra 1995. Kasneje mu je sledilo še sedem sprememb - Spremembe in dopolnitve Statuta MOM MUV št. 13/98, 17/98, 23/98, 5/2000, 10/2002, 6/2004 in 13/2004. Kot smo že dejali, MOM nima samo mestnih četrti, ampak ima tudi krajevne skupnosti. Razlika med mestno četrtjo in krajevno skupnostjo je v tem, da je mesta četrt na območju zgoščenega prebivalstva, tako ima npr. MČ Pobrežje v letu 2003 14086 prebivalcev na površini 571.196 km², KS Razvanje pa 1407 prebivalcev na površini 551.203 km². Po drugi strani pa je MOM hotela s KS ohraniti posebnost nekega kraja, ki ima več stoletno tradicijo. Ker se naloga nanaša na mestne četrti, bomo namenoma izpuščali besedi krajevna skupnosti. Pravni okvir MČ je opredeljen od 53. do 57. člena Statuta MOM Podrobneje je še pravni okvir določen v Odloku o mestnih četrtih in krajevnih skupnostih MOM, ki vsebuje Odlok o razdelitvi MOM na mestne četrti in krajevne skupnosti, ki je bil sprejet na 23. seji Mestnega sveta MOM, dne 26. septembra 1996 (MUV št. 22/96) in Odlok o spremembah in dopolnitvah odloka o mestnih četrtih in krajevnih

skupnostih, ki je bil sprejet na 17. seji Mestnega sveta MOM 8. maja 2000 (MUV št 10/2000) (glej priloga 2).

MOM je razdeljena na 11 mestnih četrti, katere so: MČ Center, MČ Ivan Cankar, MČ Brezje – Dogoše - Zrkovci, MČ Koroška vrata, MČ Magdalena, MČ Nova vas, MČ Pobrežje, MČ Radvanje, MČ Studenci, MČ Tabor in MČ Tezno.

Slika 3.2: Mestne četrti Mestne občine Maribor (internet 1).

V Statutu MOM so določene naloge, ki jih MOM prenaša na MČ, le to se: vzdrževanje krajevnih cest, upravljanje s premoženjem, namenjenim za potrebe krajevnega prebivalstva, pospeševanje kulturne in drugih društvenih dejavnosti, in druge naloge, ki jih mestni svet s sklepom prenese na mestne četrti.

Naloge mestne četrti, ki se nanašajo na njihove prebivalce, določa Statut MOM naslednje:

- sprejemanje prijav in obvestil oziroma pritožb občanov o problemih pri izvajanju javnih služb in posredovanje le teh nosilcem teh služb;
- pri kršitvah mestnih odlokov in posredovanju le teh pristojnemu organu;
- dajanje informacij in pomoč občanom pri reševanju njihovih problemov, pri sestavi vlog, prošenj in podobnega ter napotitev na ustrezen organ;
- organiziranje zborov občanov, izvedba referendumov in volitev, pomoči pri elementarnih nesrečah in drugih nesrečah;

- sodelovanje s socialnimi in drugimi ustreznimi službami pri zagotavljanju sosedске pomoči socialno ogroženim družinam, ostarelim občanom in invalidom, kakor tudi sodelovanje pri izvedbi javnih razgrnitev prostorskih in drugih za kraj pomembnih načrtov.
- izvajajo naloge, ki se nanašajo na urejanje pokopališč, izvajanje zimske službe, vzdrževanje javnih poti in gozdnih cest ter ureja pogoje in način upravljanja s premoženjem.

Med pristojnosti sveta mestne četrti sodi tudi ta, da lahko mestnemu svetu predlaga odločitev, ki se nanaša na njihovo MČ. Prav tako mora mestni svet pred sprejemom odločitve, ki se nanaša na posamezno MČ, pridobiti mnenje od sveta MČ. V primeru, da mestni svet ne pridobi pozitivnega mnenja organov MČ, sprejme odločitev z dvotretjinsko večino prisotnih članov mestnega sveta.

Organ mestne četrti je mestna svet, ki ga volijo volivci s stalnim prebivališčem v MČ za štiri leta. Število članov sveta mestne četrti določi z odlokom mestni svet. Svet ima predsednika, ki ga izmed sebe izvolijo člani sveta mestne četrti. Predsednik zastopa in predstavlja mestno četrt. Število članov sveta mestne četrti je določeno s sklepom. Mestni svet je na 42. seji dne 2. julija 2002 (MUV 230/2002), sprejel Sklep o določitvi volilnih enot in števila članov za volitve v svete mestnih četrti in krajevnih skupnosti. Volitev članov sveta mestnih četrti se opravijo v mestni četrti kot eni volilni enoti. Ne podlagi sklepa ima MČ 15 članov sveta, MČ Center 15, MČ Brezje-Dogoše-Zrkovci 13, MČ Koroška vrata 15, MČ Magdalena 13, MČ Nova vas 17, MČ Pobrežje 17, MČ Radvanje 13, MČ Studenci 13, MČ Tabor 15 in MČ Tezno 15 članov sveta. Število članov sveta je odvisno od števila prebivalcev posamezne mestne četrti.

3.1.2.2.1. MESTNE ČETRТИ IN KRAJEVNE SKUPNOSTI MESTNE OBČINE MARIBOR

MOM je na 23. seji dne 26. septembra 1996 sprejela Odlok o razdelitvi mestne občine Maribor na mestne četrti in krajevne skupnosti. V splošni določbi je zapisano, da so bile MČ in KS ustanovljene z namenom za medsebojno sodelovanje za doseganje skupnih ciljev in za opravljanje določenih nalog mestne pristojnosti (MUV 22/96). S tem odlokom je bilo ustanovljenih 11 MČ in 13 KS. V Odloku je tudi zapisano, da so MČ lahko sestavljene iz več sosesk, KS pa so lahko sestavljene iz več zaselkov. MČ so bile: MČ Koroška vrata, MČ Center, MČ Ivan Cankar, MČ Studenci, MČ Magdalena, MČ Tabor, MČ Nova vas, MČ

Tezno, MČ Pobrežje, MČ Jože Lacko (danes MČ Brezje-Dogoše-Zrkovci), MČ Radvanje. KS so bile: Bresternica-Gaj, Kamnica, Rogoza, Reka-Pohorje, Malečnik-Ruperče, Razvanje, Limbuš, Pekre, Miklavž, dravski dvor-Skoke-Dobrovce, Hoče, Slivnica, orehova-Hotinja vas. Leta 1998 se je število KS v MOM zmanjšalo iz 13 na 6, saj sta KS Miklavž in KS Hoče postali samostojni občini. S tem je postala KS Dravski dvor-skoke-Dobrovce del občine Miklavž, KS reka-Pohorje, KS Rogoza, KS Slivnica in KS Orehova vas-Hotinja vas pa so postale del občine Hoče.

Organ MČ je svet, katerega naloge so opredeljene v Statutu MOM in podrobneje v Odloku o mestnih četrtih. Število svetnikov je odvisno od števila prebivalcev, tako jih je lahko od 13 do 17. Pred volitvami leta 2002 je bilo število svetnikov določeno s Sklepom o določitvi volilnih enot in števila članov za volitve v svete mestnih četrti in krajevnih skupnosti (MUV 14/2002). Vsaka MČ ima tajnika, ki je zaposlen na MOM in ima uradniški status. Svetniki opravljajo svojo funkcijo neprofesionalno.

Vsaka MČ in KS ima svojo kratko predstavitev na internetni strani MOM, kjer so navedeni kontakti, sedež, svetniki, ustanove, uradne ure,...

3.2. PREDLOG ZAKONA O LOKALNI SAMOUPRAVI IN OŽJI DELI OBČIN

27.11.2003 je Vlada Republike Slovenije določila predsedniku Državnega zbora besedilo Predlog zakona o lokalni samoupravi v prvo obravnavo na podlagi 114²⁴. členu Poslovnika Državnega zbora Republike Slovenije. Razlog za spreminjanje in dopolnjevanje pravne ureditve lokalne samouprave v Sloveniji je nadaljnja harmonizacija z načeli Evropske listine lokalne samouprave, katerih namen je varovanje in uveljavitev lokalne samouprave, predvsem pa večja enotnost evropskih držav pri urejanju in uveljavljanju načel lokalne demokracije. Vrsta novih zakonov na področju javne uprave, ki so pomembni tudi za področje lokalne samouprave, so naslednji razlog za usklajevanje ZLS. Zakon je treba uskladiti z določbami zakona o državni upravi, zakon o javnih uslužbencih, zakon o inšpekcijskem nadzoru, zakon o javnih financah, zakon o urejanju prostora, zakon o splošnem upravnem postopku, zakon o javnih agencijah in zakona o dostopu do informacij javnega značaja (Predlog zakona ZLS, 2003).

²⁴ Generalni sekretar državnega zbora vodi službe državnega zbora, pomaga predsedniku državnega zbora pri pripravi in vodenju sej, skrbi za objavlanje zakonov in drugih aktov državnega zbora in opravlja druge zadeve, določene s predpisi in s tem poslovníkom. Generalnega sekretarja imenuje državni zbor. Njegova funkcija preneha s konstituiranjem novega državnega zbora, mora pa opravljati svoje naloge do imenovanja novega generalnega sekretarja. Za svoje delo je generalni sekretar odgovoren državnemu zboru (internet 8).

Predlog ureditve oblikovanja ožjih skupnosti znotraj občine upošteva, da je temelj ustanovitve ožjih delov občine interesna opredeljenost prebivalcev ožjega dela občine, namen pa uresničevanje skupnih interesov prebivalcev tega območja in približanje izvajanje nalog občanom in učinkovitost upravljanja s prilagoditvijo upravne strukture krajevnim potrebam in večjim sodelovanjem občanov pri upravljanju lokalnih zadev. Predlog ureditve na omogoča pridobitve pravne subjektivitete ožjih delov občine (oziroma jo ukinja). Temelji na dejstvu, da je s stališča varnosti pravnega prometa sedanja ureditev neustrezna. Ker ne gre za pravno osebo, je poslovanje ožjih delov občine omejeno na sklepanje pravnih poslov v imenu in na račun občine. Pravna subjektiviteta bo ožjim delom občin tako prenehala s prvim dnevom prvega proračunskega leta po prvih rednih volitvah po uveljavitvi zakona (Predlog zakona ZLS, 2003).

4. ANALIZA RAZISKOVALNEGA DELA

4.1. Analiza mnenj svetnikov mestnih četrti Mestne občine Maribor

Maribor ima po podatkih popisa z dne 12.4. 2002 114.349 prebivalcev (internet 1) in je razdeljen na 11 mestnih četrti. Anketo za svetnike mestnih četrti (glej priloga 1), smo izvedli v mesecu marcu, aprilu in maju 2005 med devetimi mestnimi četrtmi (dve MČ se na dopis s prošnjo za izvedbo ankete, nista odzvali, zato njunih svetnikov MČ nismo vključili v anketiranje). Le te so bile: MČ Magdalena, MČ Brezje-Dogoše-Zrkovci, MČ Radvanje, MČ Nova vas, MČ Tezno, MČ Ivan Cankar, MČ Studenci, MČ Center, MČ Pobrežje. Za verodostojno primerljivost podatkov z raziskavo Participacija prebivalcev Ljubljane pri odločanju, smo v vzorec, ki ga bomo primerjali z omenjeno raziskavo, zajeli 50 vrnjenih anket svetnikov MČ. V tem poglavju bomo podrobneje analizirala rezultate in ugotovitve, ki smo jih pridobili z empiričnim delom.

4.1.1. Udeležba prebivalcev mestnih četrti pri odločanju, soodločanju, participaciji

Skoraj slaba polovica (47 odstotkov) vprašanih je mnenja, da je vzrok za slabo udeležbo prebivalcev MOM pri odločanju, soodločanju in participaciji v tem, da imajo premalo vpliva, medtem ko jih je četrtnina (25 odstotkov) mnenja, da prebivalci MOM enostavno nimajo interesa. 18 odstotkov jih meni, da meščani niso seznanjeni s posameznimi oblikami odločanja, soodločanja in participacije, 8 odstotkov da posamezni akterji, ki odločajo niso dovolj dostopni, 2 odstotka vidi razloge nekje drugje, medtem ko nihče ne ve, zakaj je temu tako (glej tabela 4.1.).

Tabela 4.1.: Udeležba prebivalce MOM pri odločanju, soodločanju in participaciji (v odstotkih).

Zakaj se prebivalci MOM po vašem mnenju slabo udeležujejo posameznih oblik odločanja, soodločanja, in participacije?	SVETNIKI MESTNIH ČETRI
Ker imajo premalo vpliva	47
Ker niso seznanjeni s posameznimi oblikami odločanja, soodločanja in participacije	18
Ker nimajo interesa	25
Ker posamezni akterji odločanja niso dovolj dostopni	8
Drugo	2
Ne vem	0
Skupaj	100

N=49

Vir: raziskava med svetniki MČ MOM.

Ker bi se naj participacija odražala (teoretično) v stikih prebivalcev s političnimi funkcionarji ali voditelji, udeležbo na zborih...(glej poglavje o participaciji), nas je zanimalo, kako pogosta je udeležba prebivalcev MČ na sejah sveta mestne četrti (tabela 4.2.).

Tabela 4.2.: Udeležba prebivalcev MČ na sejah četrtnega sveta (v odstotkih).

Koliko pogosto se zgodi, da se seje sveta MČ udeležijo tudi prebivalci te MČ?	SVETNIKI MESTNIH ČETRTI
Zelo pogosto	10
Pogosto	50
Redko	36
Zelo redko	4
Ne vem, ne bi mogel odgovoriti	0
Skupaj	100

N=50

Vir: raziskava med svetniki MČ MOM.

Kar polovica anketiranih svetnikov MČ je odgovorila, da je udeležba prebivalcev na sejah četrtnega sveta pogosta, kar je zelo vzpodbuden podatek. Dobra tretjina (36 odstotkov) jih pravi, da so prebivalci MČ redko prisotni, 4 odstotki da zelo redko, medtem ko jih 10 odstotkov pravi, da so zelo pogosti (tabela 4.2).

Svetnike MČ smo tudi povprašali, če se je že v teku tega mandata zgodilo, da so sklicali sejo na zahtevo prebivalcev MČ, civilno družbene organizacije, mestnega sveta ali mestne uprave (glej priloga 1). Le 30 odstotkov jih je bilo mnenja, da so sklicali sejo sveta MČ na zahtevo prebivalcev MČ; še manj 8 odstotkov, pa na zahtevo civilno družbene organizacije. Da je bila seja sveta MČ sklicana na zahtevo mestnega sveta, je bilo mnenja 14 odstotkov svetnikov MČ in 22 odstotkov jih je bilo mnenja, da na zahtevo mestne uprave.

Drugačna slika se pokaže, ko smo svetnike povprašali, če se je v teku mandata že zgodilo, da so kot svet MČ zahtevali pogovor oziroma sestanek z že zgoraj omenjenimi akterji (glej priloga 1). Kar 74 odstotkov svetnikov MČ je mnenja, da so zahtevali pogovor/sestanek z mestno upravo, 68 odstotkov jih pravi da s prebivalci MČ, 58 odstotkov z mestnim svetom in najmanj, 46 odstotkov, s civilno družbenimi organizacijami. Če pa pogledamo te rezultate z vidika komunikacije ugotovimo, da je le ta enosmerna, saj je bila po mnenju svetnikov MČ v večini svet MČ tisti, ki je zahteval pogovore/sestanke.

Zanimalo nas je, če pri sprejemanju odločitev v svetu MČ sodelujejo organizirane skupine državljanov (društva, združenja,...), zato smo svetnikom MČ tudi zastavili to vprašanje (glej priloga 1). Kar 66 odstotkov jih je tej trditvi pritrdilno odgovorilo (tabela 4.3.), kar je zelo pozitiven kazalec sodelovanja sveta MČ z različno organiziranimi skupinami prebivalcev MČ. Na drugi strani pa 10 odstotkov svetnikov MČ na to vprašanje ni znalo odgovoriti.

Tabela 4.3.: Sodelovanje organizirane skupine državljanov pri pripravi in sprejemanju odločitev v svetu četrtne skupnosti (v odstotkih).

Ali pri pripravi in sprejemanju odločitev v svetu MČ sodelujejo tudi organizirane skupine državljanov?	SVETNIKI MESTNIH ČETRTI
DA	66
NE	24
NE VEM	10
SKUPAJ	100

N= 50

Vir: raziskava med svetniki MČ MOM.

Ker nas je zanimalo število javnih razprav in predstavitev v tekočem letu, saj sta to le eni izmed nalog, ki jih izvršujejo MČ, smo svetnikom MČ zastavili tudi to vprašanje (Koliko javnih razprav in predstavitev je bilo v letošnjem letu v vaši četrtini skupnosti?). Kar 30 odstotkov (tabela 4.4.) anketiranih je odgovorilo, da ni bilo nobene javne razprave in predstavitve. 36 odstotkov jih pravi, da sta bili 1 ali 2. To so presenetljivi rezultati, saj kažejo,

da se na sejah ne obravnava tematika, ki bi zadevala prebivalce MČ oziroma je to takšna tematika, ki ne potrebuje mnenja prebivalcev določene MČ. 16 odstotkov svetnikov meni, da jih je bilo od 3 do 4, 6 odstotkov od 5 do 6 javnih razgrnitev. Le 5 odstotki je takih, ki pravijo, da jih je bilo več kot 6. Presenetljivo je, da jih 7 odstotkov na to vprašanje sploh ni znalo odgovoriti oziroma se ne spomnijo, da bi imeli kakšno javno razpravo oziroma predstavitev.

Tabela 4.4.: Javne razprave in predstavitve v letošnjem letu v četrtni skupnosti (v odstotkih).

Koliko javnih razprav in predstavitev je bilo v letošnjem letu v vaši MČ?	SVETNIKI MESTNIH ČETRTI
Nobena	30
1 ali 2	36
3 ali 4	16
5 ali 6	6
Več kot 6	5
Ne vem, se ne spomnim	7
Skupaj	100

N= 49

Vir: raziskava med svetniki MČ MOM.

Svetnike MČ smo tudi povprašali za mnenje, kako pogosti so konflikti v njihovi MČ. Pri tem vprašanju so se anketirani svetniki MČ razdelili v dve skupini, saj so tisti, ki so odgovorili, da so konflikti (spori, nesoglasja) v njihovi četrtni skupnosti zelo pogosti in pogosti, odgovarjali na naslednje vprašanje (glej priloga 1, V 16/1), ki se je glasilo; kaj je po vašem mnenju najpogostejši povzročitelj teh konfliktov?

Na trditev (tabela 4.5.), da so konflikti zelo pogosti ni odgovoril nihče, medtem ko jih je 16 odstotkov dogovorilo, da so konflikti pogosti. Malo več kot polovica (54 odstotkov) anketiranih jih meni, da so konflikti redki, 28 odstotkov, da so zelo redki in 2 odstotka na to vprašanje ne zna odgovoriti.

Tabela 4.5.: Pogostost različnih konfliktov v vaši četrtini skupnosti (v odstotkih).

Kako pogosti so različni konflikti v vaši MČ?	SVETNIKI MESTNIH ČETRTEI
Zelo pogosti	0
Pogosti	16
Redki	54
Zelo redki	28
Ne vem	2
Skupaj	100

N= 50

Vir: raziskava med svetniki MČ MOM.

Kot smo že dejali, je vse skupaj 16 odstotkov anketiranih odgovarjalo na naslednje vprašanje (Kaj je po vašem mnenju najpogostejši povzročitelj teh konfliktov?). Kar polovica (tabela 4.6.) (50 odstotkov) jih je mnenja, da treba vzroke konfliktov iskati pri socialnem položaju prebivalcev MČ. Četrtnina (25 odstotkov) jih pravi, da izvirajo konflikti iz politične napetosti med zagovorniki različnih stališč in 12,5 odstotka jih vidi etnične manjšine kot povzročitelje različnih konfliktov v njihovi četrti. Kot četrto alternativa je bil anketiranim ponujen odprti odgovor, a se ga anketirani niso poslužili.

Tabela 4.6.: Najpogostejši povzročitelji konfliktov (v odstotkih).

Kaj je po vašem mnenju najpogostejši povzročitelj teh konfliktov?	SVETNIKI MESTNIH ČETRTEI
Socialni položaj	50
Politične napetosti	25
Etnične manjšine	12,5
Drugo	0
Skupaj	100

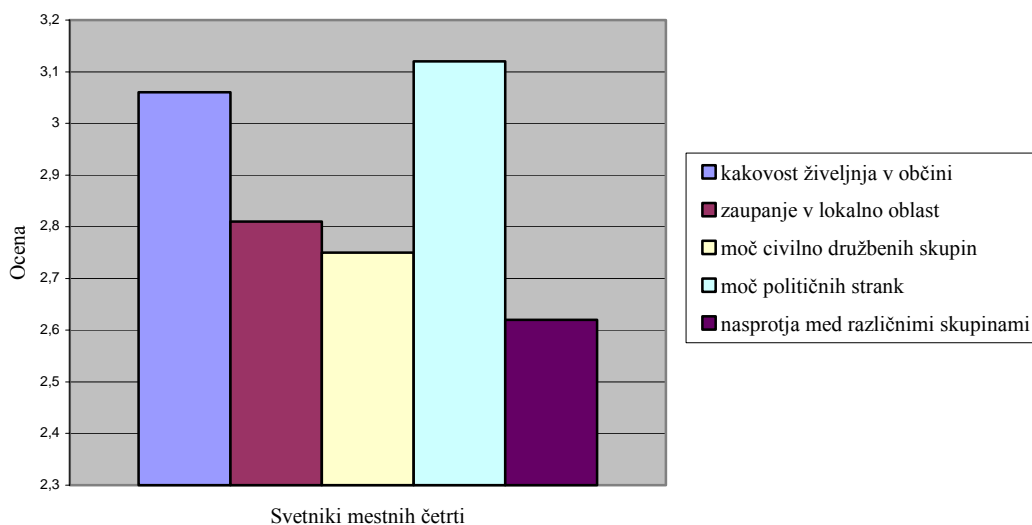
N= 7

Vir: raziskava med svetniki MČ MOM.

Četrtna skupnosti so bile uvedene z namenom, da se lokalna oblast v velikih občinah približa meščanom oziroma prebivalcem MČ. V ta namen, smo svetnike mestnih četrti povprašali za njihovo mnenje, kaj se je z uvedbo četrtnih skupnosti izboljšalo. Anketirani so na lestvici od 1 (zmanjšalo) do 5 (povečalo) ocenjevali naslednja področja: 1) kakovost življenja, 2) zaupanje v lokalne oblasti, 3) moč civilno družbenih skupin, 4) moč političnih strank, 5) nasprotja med

različnimi političnimi skupinami. Največjo povprečno vrednost je dosegla oziroma se je po mnenju anketiranih svetnikov MČ povečala moč političnih strank (graf, 4.1.). Ta spremenljivka je dosegla vrednost 3,12. Na drugem mestu je kakovost življenja v občini (3,06), tretjem mestu je zaupanje v lokalno oblast in ima povprečno vrednost 2,81, kar je le malo pod polovico (3), ki pomeni, niti zmanjšalo, niti povečalo. Na četrtem mestu je moč civilno družbenih skupin in na petem nasprotja med različnimi skupinami. Ti rezultati nam kažejo, da se so se skoraj vse spremenljivke premaknile proti trditvi – zmanjšalo.

Graf 4.1.: Ocena stanja po uvedbi mestnih četrti

N=48

Vir: raziskava med svetniki MČ MOM.

Opomba: Anketiranci so ocenjevali področja na lestvici od 1 do 5, pri čemer je 1 pomenilo »zmanjšalo«, 5 »povečalo.« 3 je sredina, ki pomeni, da se ni nič spremenilo.

Zanimalo nas je tudi, kako svetniki MČ ocenjujejo delo svojega lastnega sveta, delo mestnega sveta in vlogo mestne uprave pri zagotavljanju strokovne in druge pomoči mestnim četrtim.

Tabela 4.7.: Ocene svetnikov MČ dela lastnega sveta, dela mestnega sveta in mestne uprave.

Kako ocenjujete delo lastnega sveta, mestnega sveta in mestne uprave v tem mandatu?	SVETNIKI MESTNIH ČETRTI
Ocena dela lastnega sveta MČ	7,71
Ocena dela mestnega sveta MOM	4,69
Ocena vloge mestne uprav pri zagotavljanju strokovne in druge pomoči MČ	4,46

N= 49

Vir: raziskava med svetniki MČ MOM.

Opomba: podatki so povprečne vrednosti, izračunane na osnovi ocene dela posameznega organa, podane s strani anketirane osebe (svetniki MČ) na osnovi enajst stopenjske lestvice (od 0 »zelo slabo« do 10 »zelo dobro«).

Nižja je torej vrednost, slabša je ocena posameznega organa MOM podana s strani anketirancev.

Svetniki so po pričakovanju najboljše ocenili lastno delo. Kot kažejo rezultati (tabela 4.7.) z delom mestnega sveta MOM niso najbolj zadovoljni, saj je povprečna ocena, ki so jo podali svetniki MČ, dosegla vrednost 4,69. Še slabše pa so svetniki MČ zadovoljni z vlogo mestne uprave MOM pri zagotavljanju strokovne in druge pomoči MČ. V tem primeru je ocena še nižja – 4,46.

Organa odločanja sta v MOM župan in mestni svet. Na odločitve lahko vplivajo državljani na različne načine. Nas pa je zanimalo kolikšen je po mnenju svetnikov MČ ta vpliv različnih akterjev na odločanje. Tako so svetniki MČ ocenjevali vpliv naslednjih akterjev na odločanje: župana, mestnega svetnika, mestne uprave, sveta MČ, politične stranke, navadnega državljana, različne civilno družbene organizacije in gospodarskega akterja.

Tabela 4.8.: Vpliv akterje na odločanje v MOM.

Kolikšen vpliv na odločanje imajo v MOM spodaj navedeni akterji?	SVETNIKI MESTNIH ČETRTEI
Župan	4,35
Mestni svetniki	4,02
Mestna uprava	3,39
Sveti MČ	2,19
Politične stranke	3,73
Navadni državljani	1,49
Različne civilno družbene organizacije	1,88
Gospodarski akterji	2,69

N= 49

Vir: Raziskava med svetniki MČ MOM.

Opomba: podatki so povprečne vrednosti, izračunane na osnovi ocene vpliva posameznega akterja na odločanje. Anketirane osebe (svetniki MČ) so na lestvici od 1 do 5, pri čemer 1 pomeni »nobenega vpliva«, 5 »zelo velik vpliv«, 3 je sredina, ocenjevale vpliv posameznih akterjev na odločanje.

Rezultati kažejo, ponovno, da imajo navadni državljani in različne civilno družbene organizacije po mnenju svetnikov MČ najmanj vpliva oziroma navadni državljani skoraj nobenega vpliva na odločanje. Pri njih je ocena vplivanja na lestvici od 1- nobenega vpliva do 5 – zelo velik vpliv, dosegla povprečno vrednost 1,49 (glej tabelo 4.8.).

Prav tako smo svetnike povprašali po oceni dela posameznih področij dela mestne uprave v tem mandatu (2002 - 2006), ki bi naj zagotavljala MČ pomoč pri delovanju.

Tabela 4.9.: Ocena področij dela mestne uprave MOM.

Ocena področij dela mestne uprave MOM.	SVETNIKI MESTNIH ČETRTEI
Odzivnost mestne uprave na potrebe prebivalcev	2,30
Dostopnost mestne uprave	2,70
Enostavnost vodenja različnih postopkov	2,14
Organiziranost dela mestne uprave	2,18
Razvitost elementov e-uprave	2,67

N=50

Vir: raziskava med svetniki MČ.

Opomba: anketiranci so ocenjevali področja dela mestne uprave MOM na lestvici od 1 do 5, kjer je 1 pomenilo »zelo slabo«, 5 »zelo dobro«, 3 je sredini in pomeni »niti dobro, niti slabo«.

Kot se je že enkrat pokazalo, tudi tokrat svetniki MČ področja dela mestne uprave niso ocenili kot dobro (glej tabela 4.9.). Niti eno delovno področje ni bilo ocenjeno z zlato sredino (3), vse prej kot to. Vse se bolj kot ne nagibajo k oceni zelo slabo (1). Kot najslabše delovno področje je bilo ocenjena enostavnost vodenja različnih postopkov (2,14) oziroma še vedno prisotna zapletena birokracija. To bi lahko bil kazalec, da mestna uprava še nima ustvarjenih pretočnih kanalov po katerih bi se stekali posredovani predlogi, različna mnenja, negotovanja,... MČ oziroma prebivalcev MČ. Kot drugo najslabše delovno področje pa je ravno ocenjena organiziranost dela mestne uprave (2,18).

4.2. Zaključek analize mnenj svetnikov MČ MOM

Na podlagi izhodiščnih teorij politične participacije (naj pri tem omenimo samo nekatere), katerih je med drugim bistveno vplivanje posameznika na delovanje in rezultate političnega sistema (Goel in Horton v Makarovič, 2002), »različnost načinov, na katere ljudje poskušajo izvajati vpliv na politične procese« (Orum v Adam, 19991:104), aktivnosti zasebnih državljanov, ki so usmerjeni v vplivanje na selekcijo vladnega osebja in /ali akcij, ki se jih loteva vlada (Verba/Nic v Adam, 1991: 104) ugotavljamo, da je politična participacija prebivalcev MČ, kljub ustanovitvi MČ MOM nizka. Do teh ugotovitev so nas pripeljala mnenja svetnikov MČ, ki med drugim pravijo, da se prebivalci slabo udeležujejo posameznih oblik odločanja, soodločanja in participacije največkrat zaradi premalo vpliva, čemur sledi mnenje, da nimajo interesa in neseznanjenost s posameznimi oblikami določanja, soodločanja in participacije.

Sama ustanovitev MČ še ne zagotavlja povečanje politične participacije. S tem je bila samo vzpostavljena navidezna lokalna demokracija, ki pa ne služi svojemu namenu. Oblikovanje mestne politike je tako še vedno trdno v rokah odločevalcev, s čimer se strinjajo tudi svetniki MČ, saj imajo po njihovem mnenju občani najmanj vpliva na odločitve v MOM, medtem ko so največ vpliva na odločitve pripisali županu in mestnemu svetu MOM. Prav tako svetniki MČ niso prav dobro ocenili dela mestne uprave pri zagotavljanju strokovne in druge pomoči MČ, kakor ne tudi njene odzivnosti na potrebe prebivalcev, enostavnosti vodenja različnih postopkov in organiziranosti dela mestne uprave. Prav ti dejavniki tudi kažejo na neučinkovito komunikacijo in tudi neefektivno izvajanje MČ »mosta« med prebivalci in odločevalci, saj se mestna uprava še vedno po mnenju svetnikov MČ preslabo odziva na zahteve prebivalcev. Na podlagi teh ugotovitev tudi ne more v zadostni meri biti izpolnjen namen ustanovitve ožjih delov MOM, ki je bil zapisan v Odloku o razdelitvi mestne občine

Maribor na mestne četrti in krajevne skupnosti, ki pravi, da je bilo območje mestne občine razdeljeno za medsebojno sodelovanje za doseganje skupnih ciljev in za opravljanje določenih nalog mestne pristojnosti (MUV22/96).

Kot smo že povedali, je bil namen ustanovitve ožjih delov občine oziroma MČ v primeru MOM, da se lokalna oblast približa meščanom oziroma prebivalcem MČ. Po vsem zgoraj navedem in rezultatih vprašanja, ko so morali svetniki MČ ocenjevati, kaj se je z uvedbo MČ spremenilo, še enkrat ugotavljamo, da uvedba MČ v MOM (še) ni dosegla svojega namena. To dokazujejo tudi svetniki MČ, ko so morali oceniti naslednja področja: kakovosti življenja, zaupanje v lokalne oblasti, moč civilno družbenih skupin, moč političnih strank in nasprotja med političnimi skupinami. Pričakovali bi, da bodo nastopile spremembe na bolje, vendar temu ni tako, saj so se skoraj vse trditve premaknile proti oceni zmanjšalo. Skoraj neopazno se je povečala kakovost življenja in moč političnih strank. MČ še niso zaživele s vsem svojim smislu, prav tako z njimi tudi participacija prebivalcev pri odločanju ne.

Vendar pa pri vsem tem ne gre pozabiti dejstva, da ima MOM ustanovljene ožje dele že od leta 1996, kar pomeni, da imajo na področju delovanja MČ že kar nekaj izkušenj. Pričakovali bi, da bi MOM zaradi daljšega staža MČ delala več na področju politične participacije in bolj uveljavljala voljo občanov pri odločanju.

Glede na to, da imajo MČ MOM svoje transakcijske račune in lahko razpolagajo s svojimi finančnimi sredstvi samostojno, svetniki MČ še vedno menijo, da imajo premalo pristojnosti. Po besedah Pavle Mlinarič pa ravno pristojnost izhaja iz danih sredstev.

V MOM se po besedah Pavle Mlinarič izvajajo programi, katerih cilj je, da bi se v prostorih, ki so v lasti občine oziroma MČ zbirali občani. Tako ima MČ Center v svojih prostorih neke vrste računalniško učilnico in vodjo te učilnice, ki občane seznanja z delovanjem računalnika. Vodja oziroma delavec opravlja to delo preko javnih del. Prav tako bi radi te prostore namenili mladim in jih s tem »potegnili« z ulice. Bistvo je, da so prostori namenjeni javnemu dobremu in občanom, da jih koristijo. S takim delovanjem se udejanja participacija prebivalcev po definiciji Brezovška, ki pravi, da gre za »dejavnost (aktivnost), kjer je posameznik udeležen (sodeluje) z drugimi v nekaterih družbenih procesih, igrah, športu ali skupnih prizadevanji« (Brezovšek, 1995: 202), kar pa še vedno ni politična participacija, je le korak v tej smeri.

4.3. Primerjava mnenj svetnikov Mestne občine Ljubljana in Mestne občine Maribor

V tem poglavju bomo primerjali že obstoječe podatke mnenj svetnikov ČS Mestne občina Ljubljana z raziskave z naslovom Participacija prebivalcev Ljubljane pri odločanju, ki jo je izvedel Inštitut za družbene vede, Center za politološka raziskovanja (Brezovšek, Lukšič, Haček) leta 2004.

Ljubljana in Maribor dve največji mesti v Sloveniji, v katerih se srečujejo raznoliki interesi, zaradi česar bomo začeli primerjavo podatkov pri vprašanju, ki se nanaša na zaznavanje konflikta v ožjih delih občin.

Tabela 4.10.: Konflikti v ožjih delih MOL in MOM (v odstotkih).

Kako pogosti so različni konflikti v vaši četrti skupnosti?	<u>SVETNIKI ČETRTHIH SKUPNOSTI MOL</u>	SVETNIKI MESTNIH ČETRTHI MOM
Zelo pogosti	5	0
Pogosti	16	16
Redki	43	54
Zelo redki	29	28
Ne vem	7	2
Skupaj	100	100

N=44 svetniki ČS MOL, N=50 svetniki MČ MOM.

Vir: raziskava med svetniki MČ MOM in raziskava med svetniki ČS MOL.

Rezultati kažejo (tabela 4.10.), da so na to vprašanje anketirani svetniki ožjih delov odgovarjali zelo podobno. Majhne razlike se pokažejo pri prvi trditvi (zelo pogosti konflikti), saj 5 odstotkov ljubljanskih svetnikov ČS meni, da so konflikti zelo pogosti, medtem ko noben mariborski svetnik MČ ne meni tako. So pa oboji svetniki mnenja, da so konflikti pogosti. Pri redkosti konfliktov prihaja med svetniki do rahlega razhajanja, saj 43 odstotkov ljubljanskih svetnikov ČS meni, da so redki, medtem ko je tako mislečih v Mariboru 54 odstotkov. Njihova razmišljanja se ponovno združijo ob trditvi, da so konflikti zelo redki, saj je med njimi razlike samo za en odstotek (ljublanski 29 odstotkov, mariborski 28 odstotkov). Na vprašanje ni znalo odgovoriti kar sedem odstotkov ljubljanskih svetnikov ČS, medtem ko v Mariboru le 2 odstotka.

V nadaljevanju bomo pregledali, kako se prebivalci MOM in MOL udeležujejo posameznih oblik odločanja, soodločanja in participacije (tabela 4.11.).

Tabela 4.11: Ocena politične participacije (v odstotkih).

Zakaj se prebivalci MOL/MOM po vašem osebnem mnenju slabo udeležujejo posameznih oblik odločanja, soodločanja in participacije?	<u>SVETNIKI ČETRTHNIH SKUPNOSTI MOL</u>	SVETNIKI MESTNIH ČETRTHI MOM
Ker imajo premalo vpliva	54	47
Ker niso seznanjeni s posameznimi oblikami odločanja, soodločanja in participacije	18	18
Ker nimajo interesa	13	25
Ker posamezni akterji odločanja niso dovolj dostopni	13	8
Drugo	2	2
Skupaj	100	100

N= 39 svetniki ČS MOL, N=49 svetniki MČ MOM.

Vir: raziskava med svetniki MČ MOM in raziskava med svetniki ČS MOL.

Če na hitro primerjamo podatke v tabeli 4.11., bi lahko prišli do zaključka, da so tako ljubljanski kot mariborski svetniki ožjih delov zelo podobnega mnenja. Da imajo prebivalci občin premalo vpliva meni skoraj polovica svetnikov v obeh mestnih občinah. V Ljubljani malo več kot polovica - 54 odstotkov in v Mariboru nekaj manj kot polovica – 47 odstotkov. Enak delež, 18 odstotkov, svetnikov pa meni, da je sodelovanje prebivalcev nizko enostavno zato, ker niso seznanjeni s posameznimi oblikami odločanja, soodločanja in participacije. Do manjših razhajanj prihaja pri trditvi, da prebivalci ne sodelujejo, ker nimajo interesa, čemu pritrjuje 13 odstotkov ljubljanskih svetnikov ČS, medtem ko je med mariborskimi svetniki MČ ta delež nekoliko večji - 25 odstotkov. Prav tako niso usklajeni pri trditvi, da posamezni akterji odločanja niso dovolj dostopni; s tem se strinja 13 odstotkov ljubljanskih svetnikov ČS, medtem ko jih je v Mariboru tega mnenja le 8 odstotkov. In na koncu se je še 2 odstotka svetnikov ožjih delov v obeh mestnih občin enotno, da na to vprašanje ne zna odgovoriti.

V tabeli 4.12. bomo primerjali rezultate sprememb, ki so nastale po uvedbi ožjih delov v Mestni občini Ljubljana in Mestni občini Maribor.

Tabela 4.12.: Ocena sprememb v MOL in MOM po uvedbi četrtnih skupnosti.

Koliko se je z uvedbo četrtnih skupnosti izboljšalo...	SVETNIKI ČETRTHIH SKUPNOSTI MOL	SVETNIKI MESTNIH ČETRTHI MOM
Kakovost življenja v občini	3,00	3,06
Zaupanje v lokalno oblast	3,05	2,81
Moč civilno družbenih skupin	2,74	2,75
Moč političnih strank	2,97	3,12
Nasprotja med različnimi skupinami	2,46	2,62

N=42 svetnikov ČS MOL, N=48 svetnikov MČ MOM.

Vir: raziskava med svetniki mestnih četrti MOM in raziskava med svetniki ČS MOL.

Opomba: Vrednosti so povprečne ocene vseh v raziskavo vključenih anketirancev, svetnik mestnih četrti MOL in MOM. Anketiranci so posamezne spremembe v MOL in MOM po uvedbi četrtnih skupnosti ocenjevali na lestvici od 1 do 5, pri čemer 1 pomeni »zmanjšalo«, 5 pa »povečalo«. Pri tovrstni lestvici ocena 3 (srednja vrednost) potem takem pomeni »ne povečalo, ne zmanjšalo«.

V tej tabeli lahko razberemo primerjavo v ocenah sprememb po uvedbi ČS v MOL in MČ MOM. Po mnenju svetnikov ČS MOL, se kakovost življenja v občini ni prav nič spremenila, medtem ko bi se naj v Mariboru kakovost življenja v občini izboljšala za kanček. Prav tako bi se naj v Ljubljani za malenkost povečalo zaupanje v lokalno oblast, medtem ko se je v Mariboru celo zmanjšala. V obeh občinah so mnenja, da se je zmanjšala moč civilno družbenih skupin (kar potrjujejo tudi prejšnji odgovori svetnikov MČ in ČS), hkrati so se pa tudi zmanjšala nasprotja med različnimi skupinami. V MOL se je zmanjšala moč političnih strank, kar pa ne velja za MOM, saj se je tam za malenkost povečala. Če povzamem na podlagi podatkov, se je spremenilo malo ali skoraj nič.

Tabela 4.13.: Ocena dela različnih organov MOL in MOM v tem mandatu.

Kako ocenjujete delo v tem mandatu...	SVETNIKI ČETRTHIH SKUPNOSTI MOL	SVETNIKI MESTNIH ČETRTHI MOM
Mestni svet	3,77	4,69
Svet lastne četrtne skupnosti	7,36	7,71
Ocena vloge mestne uprave pri zagotavljanju strokovne in druge pomoči četrtnim skupnostim*	4,88	4,46

N=43 svetniki ČS MOL, N=49 svetniki MČ MOM.

Vir: raziskava med svetniki ČS MOL in raziskava med svetniki MČ MOM.

Opomba: podatki so povprečne vrednosti, izračunane na osnovi ocene posameznega organa, podane s strani anketirane osebe na osnovi enajst stopenjske lestvice (od 0 »zelo slabo« do 10 »zelo dobro«). Nižja je torej vrednost, slabša je ocena posameznega organa MOL in MOM podana s strani anketiranih.

* podatek je povprečna vrednost ocene vloge mestne uprave pri zagotavljanju strokovne in druge pomoči četrtnim skupnostim, kot so to vlogo ocenili svetniki ČS in MČ na osnovi enajst stopenjske lestvice (od 0 »zelo negativno« do 10 »zelo pozitivno«).

Kot lahko razberemo s podatkov (tabela 4.13.), se mnenja svetnikov v primeru, ko so ocenjevali delo mestnega sveta, lastnega sveta in mestno upravo pri zagotavljanju strokovne in druge pomoči četrtnim skupnostim obeh občin nagibajo k zelo podobnim smerem. Oboji so delo mestnega sveta ocenili v smeri vrednosti »zelo slabo«. Ljubljanski svetniki ČS so v primerjavi z mariborskimi še manj zadovoljni z delom mestnega sveta, kar lahko kaže na to, da so njihove odločitve še bolj spregledane kot v MOM. Prav tako so ljubljanski svetniki ČS slabše ocenili delo lastnega sveta, kar je lahko odraz več dejavnikov ali pa enostavno odraz visokega praga samokritike. So pa ljubljanski svetniki ČS bolj zadovoljni z delom mestne uprave pri zagotavljanju strokovne in druge pomoči četrtnim skupnostim.

Tabela 4.14.: Vpliv različnih akterjev na odločanje v MOL in MOM.

Kolikšen vpliv na odločanje imajo spodaj navedeni akterji v MOL in MOM?	<u>SVETNIKI ČETRTNIH SKUPNOSTI MOL</u>	SVETNIKI MESTNIH ČETRTEI MOM
Župan	3,86	4,35
Mestni svetniki	3,81	4,02
Mestna uprava	3,83	3,39
Sveti četrtnih skupnosti	1,76	2,19
Politične stranke	4,59	3,73
Navadni državljani	1,36	1,49
Različne civilno družbene organizacije	2,07	1,88
Gospodarski akterji	3,51	2,69

N=42 svetniki ČS MOL, N= 49 svetniki MČ MOL

Vir: raziskava med svetniki ČS MOL in raziskava med svetniki MČ MOM.

Opomba: podatki so povprečne vrednosti, izračunane na osnovi ocene posameznega akterja, podane s strani anketirane osebe na osnovi pet stopenjske lestvice (od 1 »nobenega vpliva« do 10 »zelo velik vpliv«). Nižja je torej vrednost, slabša je moč vplivanja posameznega akterja podana s strani anket

Pri ocenjevanju vpliva različnih akterjev na odločanje v MOL in MOM prihaja med svetniki ČS in MČ do zanimivih razlik, saj so ljubljanski svetniki ČS ocenili, da imajo največ vpliva na odločanje politične stranke. Vendar v MOL nima nobena stranka toliko glasov, da bi s svojo številčnostjo preglasovala ostale stranke. V MOL je tako kot v MOM najštevilčnejša LDS (MOL 15 članov, MOM 11 članov). V MOM so politične stranke šele na tretjem mestu. V MOM ima največ vpliva na odločanje po mnenju svetnikov MČ. V MOL ima po mnenju svetnikov ČS županja druga največji vpliv na odločanje. So pa svetniki ČS in MČ istega mnenja, da imajo najmanj vpliva na odločanje navadni državljani. Vpliv različnih akterjev na

odločanje je v MOL in MOM različno prerazporejena, razen v primeru vpliva navadnih državljanov, ki imajo v obeh primerih najmanj vpliva na odločanje.

5. ZAKLJUČEK RAZISKOVALNEGA DELA IN SKLEPNE UGOTOVITVE

Raziskovalci raziskave Participacije prebivalcev Ljubljane pri odločanju, ki je za našo nalogo bila eden izmed virov informacij, saj smo iz nje črpali mnenja svetnikov ČS MOL, kakor tudi druge ugotovitve, ki so pomembne za naše raziskovanje politične participacije na primeru MČ MOM in ČS MOL, so na podlagi obsežnega empiričnega dela prišli do ugotovitve, da sveti ljubljanskih ČS nimajo možnosti samostojnega odločanja, saj morajo vse predloge in rešitve posredovati mestnemu svetu, ki pa jih lahko odobri ali pa tudi ne. Svet ČS lahko, kot je že zapisano v Statutu MOL, posreduje, svetuje, predlaga svoje rešitve, nima pa pravice odločanja brez predhodnega soglasja mestnega sveta (Brezovšek in Lukšič in Haček, 2004). Do zelo podobnih ugotovitev prihajamo tudi v MOM, saj imajo po mnenju svetnikov MČ MOM, sveti premalo pristojnosti. S to trditvijo se je strinjalo kar 94 odstotkov anketiranih svetnikov MČ MOM. Tako kot ljubljanski svet ČS lahko tudi mariborski svet MČ na podlagi Odloka o mestnih četrtih in krajevnih skupnosti posreduje, svetuje in predlaga rešitve. Bistvena razlika je ta, da med pristojnosti sveta MČ MOM sodi tudi ta, da lahko mestnemu svetu predlaga odločitve, ki se nanaša na njihovo MČ. Prav tako mora mestni svet pred sprejemom odločitve, ki se nanaša na posamezno MČ, pridobiti mnenje od sveta MČ. V primeru, da mestni svet ne pridobi pozitivnega mnenja organov MČ, sprejme odločitev z dvotretjinsko večino prisotnih članov mestnega sveta.

Za politično participacijo je ključnega pomena komunikacija oziroma obveščenost prebivalcev, saj morajo biti občani deležni sporočil, s pomočjo katerih si ustvarijo podobo razmer, po katerih presojujejo, ali, na katerem področju in v kateri smeri participirati. Participacija je tako neizbežno povezana z obveščenostjo in dvosmerno komunikacijo med prebivalci in odločevalci (Makarovič, 2002). Ožji deli MOM in MOL svoje občane med drugim obveščajo s svojimi glasili. Tako ima npr. MČ Pobrežje glasilo Informator, MČ Studenci Studenčana, ČS Črnuče Naša četrna skupnost. Vendar pa po mnenju svetnikov ČS MOL in MČ MOM politična participacija prebivalcev ni v največji meri slaba zato, ker bi bili občani slabo obveščeni, ampak zato, ker imajo premalo vpliva. To je tudi kazalec odsotnosti dvosmerne komunikacije. Tega z razpoložljivimi podatki sicer ne moremo z gotovostjo trditi, je pa obstoječe stanje odraz neučinkovite komunikacije. Podobnega mnenja so tudi svetniki MČ, ki niso prav dobro ocenili področje dela MU MOM in sicer področje odzivnosti mestne uprave na potrebe prebivalcev.

Razloge za nizko politično participacijo na primeru MOM je moč iskati tudi drugje; Vreg v svoji knjigi Politično komuniciranje in prepričevanje med drugim pravi, da je stopnja

politične participacije večja, kot tudi volilna udeležba, kadar država zaide v politično, gospodarsko in socialno krizo, kadar se poveča nezaposlenost ter poraste sloj prebivalstva, ki živi na robu revščine. V Mariboru trenutno obstaja obraten trend, saj se je brezposelnost v Mariboru v primerjavi z letom 1999 znižala za 8 odstotnih točk in sedaj znaša 15.7 odstotka. Februarja letos je bilo v Mariboru 59.631 zaposlenih, kar je najvišja zaposlenost v zadnjih 14 letih (internet 5). Na podlagi tega bi lahko rekli, da se ljudje zaradi lastnega ugodja, zadovoljstva in boljšega socialnega položaja ne ukvarjajo z dogajanjem v svoji MČ. Ravno ta trend (povečanje zaposlenosti) prispeva k temu, da se izboljšuje njihov socialni položaj in ne nazadnje tudi socialna problematika v MČ. S tem se tudi zmanjšuje možnost konflikta, ki je po mnenju svetnikov MČ nastal zaradi socialnega položaja .

Nadalje so raziskovalci opozorili na finančno problematiko ČS MOL, saj so ČS po velikosti večje od velike večine občin, hkrati pa so jim iz občinske blagajne namenjena izredno skromna finančna sredstva. Leta 2002 je MOL posamezni ČS namenila 200.000 SIT, leta 2003 2 milijona SIT, leta 2004 od 1,2 milijona SIT (ČS Posavje) do 2,2 milijona SIT (ČS Šiška) in leta 2005 so v večini vse ČS dobile 3,2 milijona SIT. MOM je leta 2002 namenila MČ in KS 48 milijon SIT, leta 2003 40 milijonov SIT, leta 2004 48 milijonov SIT, kar pomeni, da je vsaka MČ dobila približno 2 milijona SIT. Po besedah ge. Pavle Mlinarič so ti prihodki prenizki, da bi si MČ lahko privoščila kaj več kot samo izvajanje nalog. Pristojnosti med drugim tudi izhajajo iz finančnih sredstev. Če bi imeli ožji deli na razpolago več finančnih sredstev, bi zaradi tega, lahko imeli tudi več pristojnosti, saj bi lahko bolj samostojno delovala v okviru svojih nalog, in s tem bolj uspešno zadovoljeval potrebe svojih prebivalcev.

Sklepne ugotovitve za Ljubljano so med drugim bile, da predstavlja uvedba četrtnih skupnosti za MOL novo kvaliteto, novo možnost za participacijo prebivalcev Ljubljane pri odločanju in dodatno dimenzijo v lokalni demokraciji. Nadalje je opazno, da so bile četrtne skupnosti uvedene šele pred tremi leti (oziroma letos teče četrto leto), da njihova vloga, status in funkcije še niso ustrezno koncipirane, poleg tega pa je njihovo delovanje tudi z vidika javne prepoznavnosti relativno slabo poznano (Brezovšek in Lukšič in Haček, 2004). Enaki pomisleki se nam porajajo tudi na primeru MOM, kljub temu, da je MOM uvedla ožje dele že leta 1996. Eden izmed argumentov so ponovno rezultati opravljene ankete. Pri zadnjem vprašanju so morali svetniki MČ oceniti naslednja področja dela mestne uprave: odzivnost mestne uprave na potrebe prebivalcev, dostopnost mestne uprave, enostavnost vodenja različnih postopkov, organiziranost dela mestne uprave in razvitost elementov e-uprave. Niti eno od omenjenih področij ni bilo ocenjeno kot dobro (3), če je to sredina med zelo slabim in

zelo dobrim. Tukaj se ponovno odraža neučinkovita komunikacija z odločevalci oziroma neposlušnost kot neupoštevanje ožjih delov. MČ so ustanovljene, niso pa še zaživele v svoji predvideni obliki.

Raziskovalci raziskave Participacije prebivalcev Ljubljane pri odločanju so na podlagi analize empiričnega dela ugotovili, da se politična participacija prebivalcev v Ljubljani ni povečala. Enako ugotavljamo za mestno občino Maribor, saj so razlike v samih podatkih zanemarljive. Tako zavračamo prvo hipotezo, ki pravi: razdelitev občin na ožje dele (četrtne, krajevne skupnosti) v MOM in MOL pomeni povečanje možnosti za politično participacijo in potrjujemo drugo hipotezo, ki pravi, da je politična participacija prebivalcev ožjih delov MOL in MOM pri odločanju nizka.

Zaradi boljšega delovanja ožjih delov in v izvajanju celotnega namena ČS MOL, so raziskovalci podali naslednja priporočila: 1) povečanje finančnih sredstev, ki jih MOL namenja ČS v skladu z zmožnostmi financiranja in ob upoštevanju proračunskih omejitev. Ta sredstva bi naj dosegla vsaj nekaj odstotkov deleža celotnega proračuna. Letu 2004 je znašal znesek, ki ga je MOL namenila ČS le 6 promilov proračuna (Brezovšek in Lukšič in Haček, 2004). Enako priporočilo velja za MOM. 2) večjo stopnjo upoštevanja predlogov svetov ČS in aktivnosti v povečanje participacije svetov pri odločanju znotraj MOL. Eden izmed predlogov za realiziranje tega priporočila je način, ki ga uporabljajo v MOM. V MOM mora mestni svet pred sprejemom odločitve, ki se nanaša na posamezno MČ, pridobiti mnenje od sveta MČ. V primeru, da mestni svet ne pridobi pozitivnega mnenja organov MČ, sprejme odločitev z dvotretjinsko večino prisotnih članov mestnega sveta. 3) eno izmed možnih korekcij, pravijo raziskovalci, bi bilo smiselno iskati tudi v dodatnem izobraževanju svetnikov ČS o postopku odločanja v občini. Raziskovalci ugotavljajo, da izobraževanje poteka zgolj s tehničnimi delavci, ki po Statutu ne morejo vplivati na oblikovanje sklepov sveta ČS (Brezovšek in Lukšič in Haček, 2004). Enako smo na podlagi intervjuja z go. Pavlo Mlinarič ugotovili tudi za MOM, saj prav tako potekajo strokovna izobraževanja oziroma kolegiji s tajniki ožjih delov, ki so mesečni. Raziskovalci predlagajo uvedbo permanentnega izobraževanja četrtnih svetnikov v obliki seminarjev, strokovnih delavnic, pravnih naukov,...ki bo v teku mandata vsaj nekajkrat dostopno vsem četrtnim svetnikom. Enako priporočilo velja tudi za svetnike MČ. 4) oblikovanje nekega procesa, ki bi institucionalizirano omogočal posredovanje mnenj, predlogov in sklepov svetov ČS na MOL (Brezovšek in Lukšič in Haček, 2004). V MOM imajo posvetovalne kolegije z županom in tajniki MČ, ki so mesečni ali po potrebi. Raziskovalci ugotavljajo, da se kaže potreba po matrici, po kateri bi bilo v postopku odločanja o vpliva

posameznimi oblikami odločanja, soodločanja in participacije

18

18 Ker nimajo interesa 13 25 Ker posamezni akterji odločanja niso dovolj dostopni 13 8 Drugo 2 2 Skupaj 100 100 N= 39 svetniki ČS MOL, N=49 svetniki MČ MOM.

Vir: raziskava med svetniki MČ MOM in raziskava med svetniki ČS MOL.

Če na hitro primerjamo podatke v tabeli 4.11., bi lahko prišli do zaključka, da so tako ljubljanski kot mariborski svetniki ožjih delov zelo podobnega mnenja. Da imajo prebivalci občin premalo vpliva meni skoraj polovica svetnikov v obeh mestnih občinah. V Ljubljani malo več kot polovica - 54 odstotkov in v Mariboru nekaj manj kot polovica – 47 odstotkov. Enak delež, 18 odstotkov, svetnikov pa meni, da je sodelovanje prebivalcev nizko enostavno zato, ker niso seznanjeni s posameznimi oblikami odločanja, soodločanja in participacije. Do manjših razhajanj prihaja pri trditvi, da prebivalci ne sodelujejo, ker nimajo interesa, čemu pritrjuje 13 odstotkov ljubljanskih svetnikov ČS, medtem ko je med mariborskimi svetniki

MČ ta delež nekoliko večji - 25 odstotkov. Prav tako niso usklajeni pri trditvi, da posamezni

akterji odločanja niso dovolj dostopni; s tem se strinja 13 odstotkov ljubljanskih svetnikov ČS, medtem ko jih je v Marive, ki pravi:» da je treba ustvariti sistem lokalne demokracije, v kateri imajo državljani možnost za udeležbo. Glavne točke so odprte na strani institucij in državljanov, ki naj imajo možnosti vplivati na odločitve, če čutijo potrebo za to. Vse države upajo, da bodo njihovi sistemi lokalne demokracije prispevali k naraščajoči udeležbi različnih socialnih in gospodarskih skupin in vodili k bolj posvetovalni politiki, ki naj utrdi mnoge interese pri iskanju splošne vizije in partnerstva za kolektivno akcijo« (Vlaj 2004: 113).

Viri in literatura:

- Adam, Frane 1991. Politična participacija kot sestavina kakovosti življenja, 1991, Družboslovne razprave, letnik 8, številka 12, str. 102 – 117.
- Axford, Barrie, (2002). Parties, Interest Groups and Public Opinion. V: Axford Barrie, Gary K, Browning, Richard Huggies, Ben Rosamond: Politics: An introduction second edition. Routledge, London.
- Bačlija, Irena in Haček, Miro, (2004), Četrtni skupnosti kot nova kvaliteta v politični participacije? Prmer Mestne občine Ljubljana, Lex Localis, 2004, letnik II, št. 3, str. 69-90.
- Beetham, David (1994). Defining and Measuring democracy. Sage Publication, London – Thousand Oaks – New Delhi.
- Brezovšek, Marjan in Haček, Miro. Organiziranost in učinkovitost občinske uprave: primer mesta Ljubljane. Teorija in praksa, 2001, letnik 39. št. ¾, str. 395-411.
- Brezovšek, Marjan in Haček, Miro in Krašovec , Alenka (2004). Lokalna demokracija I: analiza lokalnih volitev 2002, Ljubljana, Fakulteta za družbene vede.
- Brezovšek, Marjan in Lukšič, Andrej in Haček, Miro, (2004). Participacija prebivalcev pri odločanju, FDV – IDV.
- Dahl, Alan Robert (1997). Uvod v teorijo demokracije, Ljubljana: Krtina.
- Della Porta, Donatella (2003). Temelji politične znanosti, Ljubljana, Sophia.
- Ferfila, Bogomil in Kovač, Polonca (2000). Javne politike in javne ekonomike, Ljubljana, Fakulteta za družbene vede.
- Grad, Franc (1998). Lokalna demokracija – organizacija in volitve. Časopisni zavod Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana.
- Grad, Franc (1999). »Lokalna samouprava«. V: Igor Kavčič, Franc, Grad: Ustavna ureditev Slovenije. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 321-355.
- Grad, Franc in Kaučič, Igor in Ribičič, Ciril in Kristan, Ivan (1999). Državna ureditev Slovenije, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana.
- Grafenauer, Božo (2000). Lokalna samouprava na Slovenskem (teritorialno – organizacijske strukture), Maribor, Pravna fakulteta.
- Held, David (1989). Modeli demokracije. Založba krt, Ljubljana.
- Kos, Drago (2002). Obveščanje in soodločanje javnosti – model dobre prakse. V: Marega, Milena (ur.): Aarhuška konvencija v Sloveniji.
- Lijphart, Arend (1997). Neenaka participacija: nerazrešena dilema demokracije. Teorija in praksa, 34, 3, str. 524 – 545.

- Makarovič, Matej (2002). Politična participacija v desetletju demokratizacije. V: Toš, Niko in Bernik, Ivan (ur.): Demokracija v Sloveniji, FDV – IDV.
- Milbrath, W. Lester In Goel, Madan Lal (1997). Political participation. Rand McNally, Chicago.
- Pek, Drapal, Darinka in Drvenpek, Mojca, (2001). Participacija javnosti kot del strategije odnosov z javnostmi pri prostorskem planiranju, Teorija in praksa, 2001, letnik 38, št. 4, str. 608 -628.
- Prašnikar, Astrid, (2001): Posameznik v razmerju do občinske oblasti, Zbornik referatov/ VIII. Dnevi slovenske uprave, Portorož, 27., 28., 29. september 2001, Ljubljana, Visoka upravna šola, str. 235-246.
- Thomas, John Clayton (1995): Public participation in public decisions : new skills and strategies for public managers, San Francisco: Jossey – Bass.
- Virant, Grega (1998). Pravna ureditev javne uprave. Visoka uprava šola, Ljubljana.
- Vlaj, Stana in Juvan Gotovac, V. (1999), Predpisi o lokalni samoupravi, Ljubljana, Uradni list republike Slovenije.
- Vlaj, Stane (2003). Udeležba državljanov v lokalnem javnem življenju. V: Hvala, Ivan in Sedmak, Marjan (ur.): Politea: civilne družbene razsežnosti politike: zbornik razprav: Fakulteta za družbene vede in Društvo Občanski forum, Ljubljana.
- Vlaj, Stane. (2004). Lokalna samouprava : teorija in praksa, Ljubljana: Fakulteta za upravo.
- Vreg, Franc (2000). Politično komuniciranje in prepričevanje, Ljubljana, Fakulteta za družbene vede.
- (2004) Statistični letopis 2004. Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana.
- (1998) Slovar slovenskega knjižnega jezika, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovška, Ljubljana.

Internetne strani:

- internet 1: Mestna občina Maribor, www.maribor.si , 20.7.2005.
- internet 2: Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko, <http://www.gov.si/svrp/2lok/8lok.html> , 1.8.2005, Izhodišča in predlogi za nadaljnji razvoj lokalne samouprave RS.
- internet 3: Delo, www.delo.si , a) 13.8.2005, Milijarda tolarjev za odpravo škode, b) 10.8.2005, Zabave se pogosto končajo z uničevanjem.

- internet 4: Mestna občina Ljubljana, www.ljubljana.si, 13.8.2005, a) Nadaljnji razvoj četrtnih skupnosti v mestni občini Ljubljana, b) Četrtna skupnosti
- internet 5: 24 ur, http://24ur.com/bin/article.php?article_id=2060262, Rekordna zaposlenost v Mariboru, 13.8.2005.
- internet 6: Statistični urad Republike Slovenije – Popis 2002, http://www.stat.si/popis2002/si/rezultati/rezultati_red.asp?ter=OBC&st=1, 27.8.2005
- internet 7: Medobčinski uradni vestnik, Odlok o razdelitvi mestne občine Maribor na mestne četrti in krajevne skupnosti, <http://www.izit.si/muv/1996/predpisi/280.pdf>, 11.9.2005.
- internet 8: Državni zbor Republike Slovenije, Poslovnik DZ, http://www.dz-rs.si/si/aktualno/spremljanje_zakonodaje/poslovnik/poslovnik.html, 11.9.2005.
- internet 9: Uradni list RS, Evropska listina lokalne samouprave, <http://www.uradni-list.si/ulonline.jsp?urlid=199657&dhid=29091>, 8.7.2005.

Pravni viri:

- Statut MOL, Uradni list RS, št.: 26/2001.
- Ustava Republike Slovenije, Uradni list RS, št. 33/91
- Zakon o lokalni samoupravi, Uradni list, št. 72/93.
- Zakon o spremembah in dopolnitvah ZLS, Uradni list, št. 57/94, 14/95, 26/97, 70/97, 10/98, 74/98, 70/2000, 51/2002, 72/2005.
- Sklep o določitvi volilnih enot in števila članov za volitve v svete mestnih četrti in krajevnih skupnosti, MUV 230/2002.
- Odlok o nalogah četrtnih skupnosti Mestne občine Ljubljana, Uradni list št. 78/2001.
- Predlog zakona o lokalni samoupravi 2003, EVA: 2003-1711-0088.

PRILOGE:

1) Vprašalnik za četrtne svetnike

VPRAŠALNIK ZA ČETRTNE SVETNIKE

V01. Ali nam lahko poveste, kako pomembne so za vas naslednje lastnosti kandidatov pri odločanju na volitvah članov mestnega sveta? Za vsako navedeno trditev podajte oceno od 1 do 5, kjer 1 pomeni »sploh ni pomembno«, 5 pa »zelo pomembno«?

a) pripadnost politični stranki	1...2...3...4...5
b) politične izkušnje	1...2...3...4...5
c) spol	1...2...3...4...5
d) osebno poznavanje kandidata	1...2...3...4...5
e) neodvisnost kandidata	1...2...3...4...5

sploh ni pomembno

zelo pomembno

v največji meri slaba zato, ker bi bili občani slabo obveščeni, ampak zato, ker imajo premalo vpliva. To je tudi kazalec odsotnosti dvosmerne komunikacije. Tega z razpoložljivimi podatki sicer ne moremo z

gotovostjo trditi, je pa obstoječe stanje odraz neučinkovite komunikacije. Podobnega mnenja so tudi svetniki MČ, ki niso prav dobro ocenili področje dela MU MOM in sicer področje odzivnosti mestne uprave na potrebe

prebivalcev.

Razloge za nizko politično participacijo na primeru MOM je moč iskati tudi druḡje; Vreḡ
v ssvojih knjigih Politiki

□n□o□ □k□o□m□u□n□i□c□i□r□a□n□j□e□ □i□n□ □p□r□e□p□r□i□

□e□v□a□n□j□e□ □m□e□d□ □d□r□u□g□i□m□ □p□r□a□v□i□,□ □d□a□ □j□e□

□s□t□o□p□n□j□a□ □p□o□l□i□t□i□

□n□e□ □p□a□r□t□i□c□i□p□a□c□i□j□e□ □v□e□

□j□a□,□ □k□o□t□ □t□u□d□i□ □ □v□o□l□i□l□n□a□ □u□d□e□l□e□~□b□a□,□ □k□a□d□a□r□

◻d◻r◻~◻a◻v◻a◻ ◻z◻a◻i◻d◻e◻ ◻v◻ ◻p◻o◻l◻i◻t◻i◻

◻n◻o◻, ◻g◻o◻s◻p◻o◻d◻a◻r◻s◻k◻o◻ ◻i◻n◻ ◻s◻o◻c◻i◻a◻l◻n◻o◻ ◻k◻r◻i◻z◻o◻, ◻
◻k◻a◻d◻a◻r◻ ◻s◻eoraste sloj prebivalstva, **ki živi na robu revščine. V Mariboru trenutno obstaja**

obraten trend, saj se je brezposelnost v Mariboru v primerjavi z letom 1999 znižala za 8 odstotnih točk in

sedaj znaša 15.7 odstotka. Februarja letos je bilo v Mariboru 59.631 zaprosilnih,

□k□a□r□ □j□e□ □n□a□j□v□i□a□j□a□ □z□a□p□o□s□l□e□n□o□s□t□ □v□ □z□a□d□n□j□i□h□

14. Ocenite delo sveta lastne četrtne skupnosti v tem mandatu? Prosimo, da svojo oceno izrazite na lestvici od 0 do 10, kjer 0 pomeni, da njegovo delo ocenjujete kot zelo slabo in 10, da njegovo delo ocenjujete kot zelo dobro.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 99

zelo slabo zelo dobro ne poznam

V06. Prosimo Vas, da na lestvici od 0 do 10, kjer 0 pomeni »zelo negativno« in 10 »zelo pozitivno«, ocenite vlogo, ki jo ima mestna uprava pri zagotavljanju strokovne in druge pomoči četrtnim skupnostim.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 99

zelo negativno zelo pozitivno ne poznam

V07. Kolikšen vpliv na odločanje imajo v Mestni občini Maribor spodaj navedeni akterji? Vsakega akterja ocenite na lestvici od 1 do 5, pri čemer 1 pomeni, »nobenega vpliva«, 5 pa »zelo velik vpliv«.

	<i>nobenega vpliva</i>	<i>zelo velik vpliv</i>
1) župan	1 2 3 4 5	
2) mestni svetniki	1 2 3 4 5	
3) mestna uprava	1 2 3 4 5	
4) sveti četrtnih skupnosti	1 2 3 4 5	
5) politične stranke	1 2 3 4 5	
6) navadni državljani	1 2 3 4 5	
7) različne civilno-družbene organizacije	1 2 3 4 5	
8) gospodarski akterji	1 2 3 4 5	

V08. Našteli vam bomo posamezna področja, na katerih ima Mestna občina Maribor določene pristojnosti in na njih izvaja posamezne programe in politike. Prosimo Vas, da na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni »zelo slabo poznam« in 5 »zelo dobro poznam«, ocenite Vaše poznavanje teh področij.

	<i>zelo slabo poznam</i>	<i>zelo dobro poznam</i>
1) razvojni program	1 2 3 4 5	
2) urejanje prostora	1 2 3 4 5	
3) okoljevarstveni program	1 2 3 4 5	
4) program izobraževanja	1 2 3 4 5	
5) investicije in razvoj	1 2 3 4 5	
6) program športa in kulture	1 2 3 4 5	
7) javna varnost	1 2 3 4 5	
8) stanovanjski program	1 2 3 4 5	
9) javni transport	1 2 3 4 5	

V09. Zakaj se prebivalci Mestne občine Maribor po vašem osebnem mnenju slabo udeležujejo posameznih oblik odločanja, soodločanja in participacije (en odgovor)?

- 1) ker imajo premalo vpliva
- 2) ker niso seznanjeni s posameznimi oblikami odločanja, soodločanja in participacije
- 3) ker nimajo interesa
- 4) ker posamezni akterji odločanja niso dovolj dostopni
- 5) drugo: _____
- 6) ne vem

V10. Ali menite, da ima svet četrtnih skupnosti preveč ali premalo pristojnosti?

- 1) ima preveč pristojnosti
- 2) ima ravno prav pristojnosti
- 3) ima premalo pristojnosti
- 4) ne vem
- 5) **V11. Koliko pogosto se zgodi, da se seje sveta četrtnih skupnosti udeležijo tudi prebivalci te četrtnih skupnosti (en odgovor)?**

- 1) zelo pogosto
- 2) pogosto
- 3) redko
- 4) zelo redko
- 5) ne vem, ne bi mogel odgovoriti

V12. Ali se je v teku vašega mandata že zgodilo, da ste sejo sveta četrtnih skupnosti sklicali na zahtevo...

	DA	NE
prebivalcev četrtnih skupnosti	1	2
civilno družbene organizacije	1	2
mestnega sveta	1	2
mestne uprave	1	2

V13. Ali se je v teku vašega mandata že zgodilo, da ste kot svet četrtna skupnosti zahtevali pogovor oz. sestanek z/s...

	DA	NE
prebivalci četrtna skupnosti	1	2
civilno družbenimi organizacijami	1	2
mestnim svetom oz. svetniki	1	2
mestno upravo	1	2

V14. Zanima nas, ali pri pripravi in sprejemanju odločitev v svetu četrtna skupnosti sodelujejo tudi organizirane skupine državljanov (društva, združenja, ipd.)?

- 1) da
- 2) ne
- 3) ne vem

V15. Koliko javnih razprav in predstavitev je bilo v letošnjem letu v vaši četrtni skupnosti?

- 1) nobena
- 2) 1 ali 2
- 3) 3 ali 4
- 4) 5 ali 6
- 5) več kot 6
- 6) ne vem, se ne spomnim

V16. Kako pogosti so različni konflikti v vaši četrtni skupnosti?

- 1) zelo pogosti (na V16/1)
- 2) pogosti (na V16/1)
- 3) redki
- 4) zelo redki
- 5) ne vem

V16/1 ...Če 1 ali 2... Kaj je po vašem mnenju najpogostejši povzročitelj teh konfliktov?

- 1) socialni položaj
- 2) politične napetosti

- 3) etnične manjšine
- 4) drugo: _____

V17. Prosimo Vas, da na lestvici od 1 do 5, kjer ocena 1 pomeni »zmanjšalo«, ocena 5 pa »povečalo«, ocenite, koliko se je z uvedbo četrtnih skupnosti izboljšalo...

	<i>zmanjšalo</i>	<i>povečalo</i>
1) kakovost življenja v občini	1 2 3 4 5	
2) zaupanje v lokalno oblast	1 2 3 4 5	
3) moč civilno družbenih skupin	1 2 3 4 5	
4) moč političnih strank	1 2 3 4 5	
5) nasprotja med različnimi skupinami	1 2 3 4 5	

V18. Prosimo Vas, da na lestvici od 1 do 5, kjer ocena 1 pomeni »negativno«, ocena 5 pa »odlično«, ocenite naslednja področja dela mestne uprave Mestne občine Maribor

	<i>zelo slabo</i>	<i>zelo dobro</i>
1) odzivnost mestne uprave na potrebe prebivalcev	1 2 3 4 5	
2) dostopnost mestne uprave	1 2 3 4 5	
3) enostavnost vodenja različnih postopkov	1 2 3 4 5	
4) organiziranost dela mestne uprave	1 2 3 4 5	
5) razvitost elementov e-uprave	1 2 3 4 5	
2) Odlok o mestnih četrtih in krajevnih skupnostih		

2) Vprašanja za strukturiran intervju

1. Kakšna je razlika med MČ in KS?
2. Ali obstajajo tedenski sestanki z MČ ali so le ti po potrebi? Delovne skupine za MČ?
3. S kakšnimi problemi oziroma kateri so najpogostejši problemi ali zadeve, s katerimi se obračajo na vas prebivalci MOM in sveti MČ?
4. V čem vidite vi glavni problem povezanosti med občani MOM, sveti MČ in upravo MOM?
5. Kako ocenjujete vlogo MČ v okviru MOM?
6. Ali menite, da imajo MČ preveč, ravno dovolj ali premalo pristojnosti?
7. Kakšno vlogo bi po vašem mnenju morale imeti MČ?
8. V kolikšni meri se upoštevajo predlogi, mnenja, pripombe, ki jih na oddelke naslovijo sveti MČ?
9. Koliko je sploh teh pripomb?
10. Kako vi ocenjujete te pripombe? V smislu kvalitete?
11. V čem vidite možnost izboljšanja in odpravo ovir pri delovanju MČ njihove povezanosti z MOM in upravo MOM?

12. Kakšna je po vašem mnenju participacija in razlogi za takšno stanje?
13. V čem vidite možnost izboljšanja ali odpravo ovir pri participaciji občanov MOM?
14. Imajo MČ kakšna glasila?

3) Odlok o mestnih četrtih in krajevnih skupnosti Mestne občine Maribor

Neuradno prečiščeno besedilo Odloka o mestnih četrtih in krajevnih skupnostih Mestne občine Maribor vsebuje:

- Odlok o razdelitvi Mestne občine Maribor na mestne četrti in krajevne skupnosti, ki je bil sprejet na 23.seji Mestnega sveta Mestne občine Maribor, dne 26.septembra 1996 (MUV št. 22/96) in
- Odlok o spremembah in dopolnitvah odloka o mestnih četrtih in krajevnih skupnostih, ki je bil sprejet na 17. seji Mestnega sveta Mestne občine Maribor (MUV št. 10/2000)

Na podlagi 18. člena Zakona o lokalni samoupravi (Ur. list RS, št. 72/93, 6/94-odločba US, 45/94-odločba US, 57/94, 14/95, 20/95-odločba US, 63/95-obvezna razlaga, 73/95-odločba US, 9/96-odločba US, 39/96-ugotovitev US, 44/96-odločba US, 26/97, 70/97, 10/98, 68/98-odločba US, 74/98 in 12/99-odločba US) in 53. člena Statuta Mestne občine Maribor (Medobčinski uradni vestnik št. 27/95, 13/98, 17/98 in 23/98) je Mestni svet Mestne občine Maribor sprejel

ODLOK o mestnih četrtih in krajevnih skupnostih

(neuradno prečiščeno besedilo)

I. UVODNA DOLOČBA

1. člen

Ta odlok podrobneje določa naloge mestnih četrti in krajevnih skupnosti Mestne občine Maribor (v nadaljevanju: mestna občina), določa njihovo financiranje, premoženje, nadzor, organe in načela za njihovo delovanje.

II. SPLOŠNE DOLOČBE

2. člen

Mestne četrti in krajevne skupnosti so pravne osebe javnega prava. V pravnem prometu nastopajo v okviru nalog, ki so določene s statutom mestne občine, s tem odlokom in statutom mestne četrti oziroma krajevne skupnosti.

3. člen

Naloge mestnih četrti in krajevnih skupnosti so:

- sprejem prijav in obvestil oziroma pritožb občanov o problemih pri izvajanju javnih služb in posredovanje le-teh nosilcem teh služb,

- sprejem obvestil občanov o kršitvah mestnih odlokov in posredovanje le-teh pristojnemu organu,
 - dajanje informacij in pomoč občanom pri reševanju njihovih problemov, pomoč pri sestavi vlog, prošenj in podobnega ter napotitev na ustrezen organ,
 - organiziranje zborov občanov, izvedba referendumov in volitev,
 - naloge, ki jih izvajata za mestno volilno komisijo pri izvedbi občinskih in državnih volitev,
 - organiziranje pomoči pri elementarnih in drugih nesrečah,
 - pomoč pri delovanju komisij za poravnavo sporov,
 - sodelovanje s socialnimi in drugimi ustreznimi službami pri zagotavljanju sosedske pomoči socialno ogroženim družinam, ostarelim občanom in invalidom,
 - sodelovanje pri javnih razgrnitvah prostorskih in drugih za kraj pomembnih načrtov,
 - naloge s področja gospodarskih javnih služb (urejanje pokopališč, izvajanje zimske službe, vzdrževanje javnih poti, krajevnih in gozdnih cest),
 - ureja pogoje in način upravljanja s premoženjem, namenjenim za potrebe krajevnega prebivalstva,
 - daje mnenja v zvezi s poslovnim časom gostinskih obratov in mnenja glede primernosti prireditvenega prostora v stanovanjskem bivalnem okolju za varno izvedbo javne prireditve,
 - spodbuja kulturno umetniške dejavnosti, šport in rekreacijo ter ljubiteljske dejavnosti,
 - skrbi za zaščito kulturne, naravne in zgodovinske dediščine ter spomenikov.
- Druge naloge mestne četrti in krajevne skupnosti se opredelijo v statutih mestnih četrti oziroma krajevnih skupnosti.

4. člen

Mestna četrt oziroma krajevna skupnost opravlja določene zadeve iz mestne pristojnosti, v kolikor mestni svet mestne občine prenese s sklepom njihovo opravljanje na mestno četrt oziroma krajevno skupnost in zato določi ustrezna sredstva. Pobudo za prenos pristojnosti lahko poda svet mestne četrti oziroma krajevne skupnosti, župan in člani mestnega sveta. Svet mestne četrti oziroma krajevne skupnosti odloča o vseh zadevah v okviru nalog, ki jih je na mestno četrt oziroma krajevno skupnost prenesel mestni svet mestne občine. Svet mestne četrti oziroma krajevne skupnosti lahko mestnemu svetu predlaga odločitve, ki se nanašajo na njihovo mestno četrt oziroma krajevno skupnost.

III. MESTNE ČETRTE IN KRAJEVNE SKUPNOSTI

5. člen

Območje mestne občine je razdeljeno na mestne četrti in krajevne skupnosti.

Mestne četrti so:

1. Mestna četrt Center
2. Mestna četrt Ivan Cankar
3. Mestna četrt Jože Lacko
4. Mestna četrt Koroška vrata
5. Mestna četrt Magdalena
6. Mestna četrt Nova vas
7. Mestna četrt Pobrežje
8. Mestna četrt Radvanje
9. Mestna četrt Studenci
10. Mestna četrt Tabor
11. Mestna četrt Tezno.

Krajevne skupnosti so:

1. Krajevna skupnost Brestrnica - Gaj
2. Krajevna skupnost Kamnica
3. Krajevna skupnost Limbuš
4. Krajevna skupnost Malečnik - Ruperče
5. Krajevna skupnost Pekre
6. Krajevna skupnost Razvanje.

Ime mestne četrti oziroma krajevne skupnosti je mogoče spremeniti po postopku, določenem v statutu mestne četrti oziroma krajevne skupnosti ob predhodno ugotovljenem interesu prebivalcev, ki imajo stalno prebivališče v mestni četrti oziroma krajevni skupnosti.

6. člen

Sedeži mestnih četrti in krajevnih skupnosti se določijo v njihovih statutih.

Sedež mestne četrti oziroma krajevne skupnosti se spremeni na podlagi sklepa sveta, če se zaradi selitve spremeni lokacija sedeža mestne četrti oziroma krajevne skupnosti.

7. člen

Mestne četrti so lahko sestavljene iz več sosesk, ki se določijo v njihovih statutih.

Krajevne skupnosti so lahko sestavljene iz več zaselkov, ki se določijo v njihovih statutih.

8. člen

Mestni svet lahko s spremembo statuta ukine mestno četrt oziroma krajevno skupnost ali spremeni njeno območje. Pred ukinitvijo ožjih delov mestne občine mora mestni svet z referendumom ugotoviti voljo prebivalcev posameznih območij v občini, kjer bi naj bila ukinjena mestna četrt oziroma krajevna skupnost. Sprememba statuta, s katero se ukine mestna četrt oziroma krajevna skupnost ali spremeni njeno območje, lahko začne veljati šele po izteku mandata sveta mestne četrti oziroma krajevne skupnosti.

Pobudo za ustanovitev mestne četrti oziroma krajevne skupnosti ali za spremembo območja lahko da zbor krajanov dela mestne četrti oziroma krajevne skupnosti ali s statutom določeno število prebivalcev dela občine, kjer bi naj bila ustanovljena mestna četrt oziroma krajevna skupnost. Mestni svet mora pobudo obvezno obravnavati.

Pred ustanovitvijo mestnih četrti oziroma krajevnih skupnosti ali pred spremembo območja, mora mestni svet z referendumom ugotoviti interes prebivalcev posameznih območij v občini, kjer bi naj bila ustanovljena mestna četrt oziroma krajevna skupnost. Ugotavljanje interesa se nanaša na ime in območje mestne četrti oziroma krajevne skupnosti.

IV. FINANCIRANJE MESTNIH ČETRTEI IN KRAJEVNIH SKUPNOSTI

9. člen

Mestna občina iz sredstev proračuna namenja sredstva za financiranje mestnih četrti in krajevnih skupnosti na podlagi meril za razdelitev teh sredstev, in sicer:

- za funkcionalne potrebe delovanja mestnih četrti in krajevnih skupnosti,
- za izvajanje nalog mestnih četrti in krajevnih skupnosti, opredeljenih v statutu mestne občine in tem odloku,
- za izvajanje prenesenih nalog mestne občine na mestne četrti in krajevne skupnosti.

Merila določi mestni svet mestne občine ob sprejetju proračuna.

10. člen

Mestna občina iz sredstev proračuna namenja mestnim četrtim in krajevnim skupnostim sredstva po sprejetih kriterijih za vzdrževanje javnih poti, ki se uporabljajo za redno vzdrževanje in varstvo javnih poti in gozdnih cest, ki so v upravljanju mestnih četrti oziroma krajevnih skupnosti.

11. člen

Za zadovoljevanje in uresničevanje potreb interesa občanov posamezne mestne četrti oziroma krajevne skupnosti lahko le-ta pridobiva sredstva tudi iz drugih virov, kot so:

- s prostovoljnimi prispevki fizičnih in pravnih oseb,

- s samoprispevkom,
- z drugimi načini, opredeljenimi s statutom mestne četrti oziroma krajevne skupnosti.

V. PREMOŽENJE MESTNIH ČETRTI IN KRAJEVNIH SKUPNOSTI

12. člen

Sredstva mestnih četrti in krajevnih skupnosti so sredstva, ki jih zagotavlja mestna občina v proračunu za njihovo funkcionalno delovanje, sredstva proračuna, ki jih pridobijo za opravljanje nalog, opredeljenih v statutu mestne občine, sredstva za opravljanje prenesenih nalog, sredstva pridobljena od najemnin in zakupnin ter sredstva iz opravljanja lokalnih javnih služb (pokopališča, lokalni vodovodi).

Premoženje mestnih četrti oziroma krajevnih skupnosti je premoženje, ki je v njihovem upravljanju in je namenjeno potrebam krajevnega prebivalstva.

13. člen

Mestna četrt oziroma krajevna skupnost je dolžna vsako leto sprejeti finančni načrt svojega delovanja za opravljanje nalog, določenih v statutu mestne občine in prenesenih nalog, ki morajo biti usklajene s proračunom mestne občine.

Prihodki in odhodki mestne četrti oziroma krajevne skupnosti morajo biti zajeti v njenem finančnem načrtu, ki je sestavni del občinskega proračuna.

V bilanci prihodkov in odhodkov mestne občine se vključujejo tudi vsi prihodki in odhodki mestne četrti oziroma krajevne skupnosti.

14. člen

V kolikor mestna četrt oziroma krajevna skupnost izvaja investicijska dela v obsegu nalog, opredeljenih v statutu mestne občine in predstavljajo sredstva občinskega in državnega proračuna več kot 50 % investicije, nastopa kot investitor mestna občina.

Mestna četrt oziroma krajevna skupnost se ne sme zadolževati.

Mestna občina ne prevzema finančnih obveznosti za naloge oziroma programe, ki jih mestna četrt oziroma krajevna skupnost ni predhodno uskladila z njo.

Pravni posli, ki jih sklene mestna četrt oziroma krajevna skupnost nad vrednostjo, določeno v odloku o proračunu mestne občine za tekoče leto, veljajo le ob soglasju župana.

Mestna četrt oziroma krajevna skupnost odgovarja za svoje obveznosti z vsem svojim premoženjem. Za obveznosti mestne četrti oziroma krajevne skupnosti subsidiarno odgovarja mestna občina.

15. člen

Mestne četrti in krajevne skupnosti lahko nepremičnine dajejo v zakup oziroma najem na način kot velja za oddajo poslovnih prostorov mestne občine in morajo pri tem prvenstveno upoštevati interese in potrebe svojih občanov v zvezi z njihovim interesnim združevanjem in potrebami za opravljanje deficitarnih storitvenih dejavnosti na svojem območju.

Za oddajo nepremičnin, razen v primerih priložnostne (enkratne) oddaje, je svet mestne četrti oziroma krajevne skupnosti dolžan pridobiti soglasje pristojnega organa mestne uprave mestne občine, ki izdajo soglasja odkloni, če ugotovi, da mestna četrt oziroma krajevna skupnost ni upoštevala določil prvega odstavka tega člena.

Za odsvojitve nepremičnega premoženja mestne četrti oziroma krajevne skupnosti na odplačen ali neodplačen način je svet mestne četrti oziroma krajevne skupnosti dolžan pridobiti soglasje mestnega sveta mestne občine.

16. člen

Presežek prihodkov nad odhodki, ki jih doseže mestna četrt oziroma krajevna skupnost pri opravljanju nalog, opredeljenih v statutu mestne občine in prenesenih nalog, mestna četrt oziroma krajevna skupnost uporablja za namene, določene v njihovih statutih.

Sredstva iz gospodarjenja z lastnim premoženjem mestna četrt oziroma krajevna skupnost porabi za njihovo investicijsko in redno vzdrževanje. Ostanek sredstev se porabi za financiranje interesnih dejavnosti mestne četrti oziroma krajevne skupnosti (programi za starejše občane in mladino, krajevna glasila, prireditve, proslave, ureditev okolja in podobno).

Premoženje mestne četrti oziroma krajevne skupnosti je javno premoženje in zanj veljajo predpisi, kot veljajo za premoženje mestne občine.

17. člen

Finančno-računovodske storitve za mestne četrti in krajevne skupnosti se opravljajo v skupni službi, v skladu s predpisi, ki veljajo za finančno poslovanje mestne občine.

VI. NADZOR NAD FINANČNIM POSLOVANJEM

18. člen

Nadzor nad finančnim poslovanjem mestne četrti oziroma krajevne skupnosti opravlja nadzorni odbor mestne četrti oziroma krajevne skupnosti, ki v primeru ugotovitve nepravilnosti o tem obvesti nadzorni odbor mestne občine.

Nadzor nad finančnim poslovanjem mestnih četrti oziroma krajevnih skupnosti opravlja nadzorni odbor mestne občine, ki o svojih ugotovitvah poroča mestnemu svetu.

VII. ORGANI MESTNIH ČETRTI IN KRAJEVNIH SKUPNOSTI TER NAČELA ZA NJIHOVO DELOVANJE

19. člen

Organ mestne četrti oziroma krajevne skupnosti je svet mestne četrti oziroma krajevne skupnosti, ki ga izvolijo volilni upravičenci s stalnim prebivališčem na območju mestne četrti oziroma krajevne skupnosti za štiri leta. Redne volitve v svete mestnih četrti in krajevnih skupnosti se opravijo istočasno kot redne volitve v mestni svet.

Predsednik sveta predstavlja in zastopa mestno četrt oziroma krajevno skupnost.

Svet mestne četrti oziroma krajevne skupnosti izvoli izmed svojih članov predsednika in podpredsednika z večino glasov navzočih članov.

Funkcija predsednika, podpredsednika in članov sveta mestne četrti oziroma krajevne skupnosti je neprofesionalna.

20. člen

Mestna četrt oziroma krajevna skupnost v statutu določi podrobnejšo notranjo organiziranost in druge zadeve, potrebne za njeno delovanje.

21. člen

Župan mestne občine ima pravico biti navzoč in razpravljati na sejah sveta mestne četrti oziroma krajevne skupnosti, brez pravice glasovanja.

Predsedniki svetov mestnih četrti in krajevnih skupnosti oblikujejo posvetovalni kolegij, ki ima pravico dajati mnenja, predloge in pobude mestnemu svetu in županu.

Posvetovalni kolegij podrobneje uredi način svojega dela s poslovnikom.

22. člen

V mestni četrti oziroma krajevni skupnosti tajnik/tajnica (v nadaljevanju: tajnik):

- skrbi za zakonito delovanje mestne četrti oziroma krajevne skupnosti in njenih organov,
- opravlja strokovna, organizacijska in administrativno tehnična dela za mestno četrt oziroma krajevno skupnost in njene organe na podlagi sklepov sveta oziroma po navodilih predsednika,
- pripravlja finančno dokumentacijo in skrbi za zakonitost finančnega poslovanja,
- sodeluje in pomaga pri izgradnji komunalne infrastrukture,
- sodeluje pri pospeševanju kulturnih in drugih društvenih dejavnosti,
- sprejema stranke in vodi zapisnike.

Vsi delavci v mestnih četrtih in krajevnih skupnostih sklenejo delovno razmerje v mestni upravi mestne občine.

Delavci iz drugega odstavka tega člena ne morejo biti člani sveta mestne četrti oziroma krajevne skupnosti.

23. člen

Mestni svet lahko na predlog župana, četrtine članov mestnega sveta ali zbora občanov mestne četrti oziroma krajevne skupnosti razpusti svet mestne četrti oziroma krajevne skupnosti in razpiše predčasne volitve:

- če se svet mestne četrti oziroma krajevne skupnosti po najmanj trikratnem sklicu v obdobju šestih mesecev ne sestane na sklepčni seji,
- če se ugotovi, da svet mestne četrti oziroma krajevne skupnosti nezakonito razpolaga s sredstvi občanov ali če se sredstva, ki so mestni četrti oziroma krajevni skupnosti dodeljene iz proračuna mestne občine ali lastna sredstva, uporabljajo nenamensko.

VIII. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

24. člen

Svet mestne četrti oziroma krajevne skupnosti predloži mestnemu svetu v soglasje statut mestne četrti oziroma krajevne skupnosti, ki prične veljati, ko da mestni svet nanj soglasje.

25. člen

Ta odlok začne veljati naslednji dan po objavi v Medobčinskem uradnem vestniku.